

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**BADEMLİ (ÖDEMİŞ/ İZMİR) ÖRNEĞİNDE MEYVE
FİDANI YETİŞTİRİCİLİĞİNİN DURUMU VE
SORUNLARI**

Zir. Müh. Yekta Orhan SAYDAM

Tez Danışmanı : Prof. Dr . Serra HEPAKSOY

Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Bilim Dalı Kodu : 501.01.03

Sunuş Tarihi : 09.11.2010

Bornova-İZMİR

2010

Yekta Orhan SAYDAM tarafından **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak sunulan “**Bademli (Ödemiş/İzmir) Örneğinde Meyve Fidanı Yetiştiriciliğinin Durumu ve Sorunları**” başlıklı bu çalışma E.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve Öğretim Yönergesi'nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 09.11.2010 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri:**İmza**

Jüri Başkanı	: Prof. Dr. Serra HEPAKSOY
Raportör Üye	: Doç. Dr. Mustafa GÜMÜŞ
Üye	: Doç. Dr. Sait ENGİNDENİZ

ÖZET**BADEMLİ (ÖDEMiŞ/ İZMİR) ÖRNEĞİNDE MEYVE FİDANI
YETİŞTİRİCİLİĞİNİN DURUMU VE SORUNLARI**

SAYDAM, Yekta Orhan

Yüksek Lisans Tezi, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Serra HEPAKSOY

Kasım, 2010, 68 sayfa

Bu çalışmada İzmir İli Ödemiş İlçesi Bademli Beldesi' ndeki meyve fidanı üreticilerinin genel özelliklerini ve sorunlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma alanı olarak, Pirinçci, Karahayıt, Mescitli ve Çatalarmut köylerinde üretim yapan 30 üretici ve S.S. Bademli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortağı 58 üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Anket sorularıyla üreticilere; işletme ile ilgili (yaş, eğitim durumu, arazi varlığı vb.), fidanlıklar ile ilgili (yetiştirme teknikleri vb.), bakım işlemleri ile ilgili (sulama, gübreleme, hastalık ve zararlılar ile mücadele vb) ve pazarlamaya ilişkin sorular sorularak bilgiler toplanmıştır. Yörede meyve fidanı yetiştiriciliğine 1960' lı yılların sonunda başlanmış ve 1980' li yıllardan itibaren kooperatif ortağı üreticilerde, 2000' li yıllardan sonra da kooperatife ortak olmayan üreticiler de meyve fidanı üretici sayısında artış olduğu saptanmıştır. Meyve fidanı üretiminde sertifikalı üretime geçilmediği ve babadan kalma yöntemler ile üretimin sürdürüldüğü belirlenmiştir. Üreticilerin eğitim seviyesi düşük olup, S.S. Bademli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının yeni teknikleri uygulayarak gelişmelere dikkate alınarak devam ettirilmektedir. Üreticilerin elde ettikleri ürünü iç piyasada satışa sundukları saptanmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında meyve fidancılığının durumu ve önemli sorunlar ortaya konularak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Meyve Fidancılığı, Bademli, S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

ABSTRACT

**THE PRESENT CONDITION AND PROBLEMS OF FRUIT
NURSERY TREE PRODUCTION IN İZMİR BADEMLİ/ÖDEMİŞ
SAMPLE**

SAYDAM, Yekta Orhan

MSc Thesis, Department of Horticulture

Supervisor: Prof. Dr. Serra HEPAKSOY

November, 2010, 68 pages

The propose of this study was to determine the general characteristics of fruit sapling and problems of producers in Bademli, a district of Ödemiş/İzmir. Surveys were conducted with 30 producers from Pirinçi, Karahayıt, Mescitli and Çatalarmut villages and 58 producers who were partners of Bademli Agricultural Development Cooperative. Data were collected by asking questions to the producers about management (age, education, presence of land etc.), nursery (cultivation techniques etc.), plant growing (irrigation, fertilization, struggle against pest and diseases) and marketing. In this district, fruit sapling production has started at the end of 1960. An increase in the number of producers who are partners to the Cooperative since 1980s was determined and since 2000s producers who are non-cooperative partners have increased in Bademli district. Inherited production methods were still used and certificated production has not started yet. Producers from this district have low education levels and cooperative partner producers sustain their production by attempting new techniques and developments on nursery production.

Keywords: Fruit nursery, Bademli, The Nursery of Agricultural Development Cooperative of S.S. Bademli

TEŞEKKÜR

Bu konuda bana çalışma imkanı veren ve çalışmamın her aşamasında destek olan, değerli görüş, fikirlerini benimle paylaşan ve yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Serra HEPAKSOY'a,

Araştırmamın yürütülmesinde ve kooperatif ile olan ilişkilerimin oluşmasında destek veren Sayın Doç. Dr. Mustafa GÜMÜŞ'e ve tez savunma jürisindeki değerli katkılarından dolayı Sayın Doç. Dr. Sait ENGİNDENİZ'e,

Yüksek lisans yapma fikrini bana zorlayan ve lisans, yüksek lisans eğitimlerim süresince her zaman yanımda olan, yardım ve desteğini sağlayan Sayın Dr. Deniz EROĞUL'a ve tezimin hazırlanmasındaki önemli katkılarından dolayı dostum ZM Berken ÇİMEN'e,

Bu çalışma sırasında gerekli verilerin sağlanmasında her türlü destek veren ve olanaklarını kullanmamı sağlayan S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatif'i Başkanı Sayın M.Selçuk BİLGİ'ye, Kooperatif Müdürü Sayın Hurşit NALLI'ya, Kooperatif Ziraat Mühendisi Sayın ZM Figen BAŞTAN'a, kooperatifin değerli çalışanlarına ve değerli yöre halkına,

Yüksek lisans eğitimime başlarken bana iş imkanı vererek eğitimimi sürdürmemi sağlayan Sayın Muharrem DERBENTOĞULLARI'na,

Lisans ve yüksek lisans eğitimimin her döneminde maddi desteğini sağlayarak eğitimimin tamamlanmasındaki değerli katkılarını unutamayacağım dayım Üzeyir KAPTAN'a,

Tüm yaşamım boyunca bana desteğini esirgemeyen, tüm imkanları benim eğitim hayatımı sürdürmem için seferber eden, yüksek lisans yapmam için beni zorlayan, tez yazımım sırasında benim kadar emek harcayan ve tezime değer katan Annem Mehveş KAPTAN'a, yaşamım süresince beni her zaman destekleyen ve yüksek lisans tezi yapmam için ikna eden Babam Reşit Tarık SAYDAM'a, doğduğumdan beri beni koruyup kollayan ve eğitim hayatımı sürdürmemde yeri geldiğinde kendinden feragat eden abim Haydar SAYDAM'a, üniversite eğitimim süresince her zaman bana destek veren ve değerli fikirlerine ihtiyaç duyduğum akıl hocam, emmim Orhan POÇAN'a teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Zir.Müh. Yekta Orhan SAYDAM

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
TEŞEKKÜR.....	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XIII
ÇİZELGELER DİZİNİ	XVI
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	6
3. MATERYAL VE YÖNTEM	17
3.1. Materyal	17
3.1.1. Araştırma yöresi hakkında genel bilgiler	17
3.1.1.1. Coğrafi konum	17
3.1.1.2 İklim	18
3.1.1.3. Nüfus	18
3.1.1.4. Tarımsal durum	18
3.1.1.5. S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	19
3.2. Yöntem	19
3.2.1. Verilerin toplanmasında kullanılan yöntemler	19
3.2.2. Verilerin analizinde uygulanan yöntemler	21
4. BULGULAR	23
4.1. İncelenen İşletmelerin Yapısı	23

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
4.1.1. Üreticilerin özellikleri	23
4.1.2. İşletmelerin özellikleri	25
4.2. Arazi Mülkiyeti	27
4.3. İşletmelerde İşgücü Durumu	29
4.4. Fidan Üretimi	30
4.5. Fidan İşletmelerinde Bakım İşlemleri	42
4.5.1. Gübreleme	42
4.5.2. Hastalık ve zararlılarla mücadele	45
4.5.3. Sulama	47
4.5.4. Budama ve söküm	49
4.6. Pazarlama.....	50
4.7. Satış Sonrası İşlemler	52
5. TARTIŞMA.....	54
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKLAR DİZİNİ.....	63
ÖZGEÇMİŞ.....	68
EKLER	

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Ödemiş ilçesinin konumu.....	17
Şekil 3.2. Kooperatif ortağı üreticileri ile S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nde anket çalışması	20
Şekil 3.3. Kooperatif ortağı olmayan üreticiler ile köy kahvehanesinde anket çalışması	20
Şekil 4.1. Kooperatife ortak olan üreticilerin yaş aralıkları	23
Şekil 4.2. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin yaş aralıkları	24
Şekil 4.3. S.S.Bademli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi fidanlığından bir görüntü	31
Şekil 4.4. Kooperatif ortağı olan üreticilerin yıllık fidan üretim miktarları	31
Şekil 4.5. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin yıllık fidan üretim miktarları	32
Şekil 4.6. Kooperatife ortak üreticilerin çöğür anaçlarının tohumunun temin yerlerinin yüzde oranları	35
Şekil 4.7. Kooperatife ortak üreticilerin çöğür anaçlarını satın aldıkları yerlerin yüzde oranları.....	35

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.8. Kooperatife ortak olmayan yetiştiricilerin çöğür anaçlarının tohumunun temin yerlerinin yüzde oranları.....	36
Şekil 4.9. Fidanlıkta aşılı işlemi görüntüsü.....	39
Şekil 4.10. Fidanlıkta aşılı yapılmış ve bağlanmış bir fidan görüntüsü....	40
Şekil 4.11. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları aşılı tipleri.....	40
Şekil 4.12. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları aşılı tipleri	41
Şekil 4.13. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları doğal gübreler ve oranları	42
Şekil 4.14. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları kimyasal gübreler ve oranları	43
Şekil 4.15. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları doğal gübreler ve oranları	43
Şekil 4.16. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları kimyasal gübreler ve oranları.....	44
Şekil 4.17. Çeşmeli sulama yöntemi ile sulanmış fidanlık görüntüsü	48

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.18. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları sulama sistemleri.....	48
Şekil 4.19. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin sulama sistemleri tercihleri.....	49
Şekil 4.20. Fidanların hendekleme işlemi	50
Şekil 4.21. Kooperatif ortağı üreticilerin satış sonrası karşılaştığı sorunlar	53
Şekil 4.22. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin satış sonrası karşılaştığı sorunlar.....	53

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1.1. Türkiye meyve üretim miktarları.....	2
Çizelge 1.2. Gruplar bazında meyve veren ve vermeyen yaştaki ağaç sayıları	3
Çizelge 3.1. Ödemiş ilçesi arazi dağılımı	18
Çizelge 3.2. 2009 yılı S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi türlere göre meyve fidanı satış rakamları	21
Çizelge 4.1. Üreticilerin eğitim durumları.....	24
Çizelge 4.2. Üreticilerin ticari olarak fidan üretime başladığı tarihler ...	25
Çizelge 4.3. İşletmelerin kuruluş sırasında kullandıkları borç kaynakları.....	26
Çizelge 4.4. Üreticilerin ek gelir getiren meslekleri ve neden fidan yetiştiriciliği yaptıklarının oransal durumu	27
Çizelge 4.5. Arazi tasarruf durumu	28
Çizelge 4.6. Üreticilerin yıllık ortalama arazi kullanım miktarlar.....	28
Çizelge 4.7. Üreticilerin iş gücü oranları.....	30

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.8. Üreticilerin teknik bilgiler için danışman kullanım oranları.....	30
Çizelge 4.9. Üretilen fidan miktarını etkileyen faktörler	32
Çizelge 4.10. İşletmelerdeki mevcut parsel durumları.....	33
Çizelge 4.11. Kooperatife ortak üreticilerin kullandığı klon anaçlarının tür ve anaçlarının oranı	33
Çizelge 4.12. Kooperatife ortak üreticilerin klon anacı sağlanma yerleri.....	34
Çizelge 4.13. Üreticilerin tohumlara uyguladıkları katlama oranı ve katlama ortamı oranları.....	37
Çizelge 4.14. Çelik ile üretimde kullanılan köklendirme ortamları	37
Çizelge 4.15. Üreticilerin aşı materyalinin adına doğru olduğu, hastalık etmenlerinden ari olduğu, aşı gözlerine fidan testi yapıldığına inanma oranları	39
Çizelge 4.16. Üreticilerin yaptırdıkları aşı miktarları	41

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.17. Üreticilerin gübreleme yaparken dikkat ettikleri faktörler.....	45
Çizelge 4.18. Üreticilerin bir yetiştiricilik döneminde gübreleme sayısı	45
Çizelge 4.19. Üreticilerin hastalık ve zararlılara karşı kullandıkları ilaçlar.....	46
Çizelge 4.20. Üreticilerin kullandıkları yabancı ot ilaçları isimleri ve kullanılma oranları	47
Çizelge 4.21. Üreticilerin uyguladıkları sulama aralıkları.....	49
Çizelge 4.22 Üreticilerin pazarlamada karşılaştığı sorunlar	51

1. GİRİŞ

Günümüz meyveciliğinde toplumsal gelişmelere paralel olarak, yetiştiricilik yapılan alanlar büyük boyutlara ulaşmış olup üretimde ve üretim amaçlarında çeşitlilik artmıştır. Modern meyveciliğin gelişmesinde değişik iklim ve toprak koşullarına uygun anaçların kullanımı, aşı tekniğinin uygulanması ve çeşit zenginliği etkili olmaktadır.

Dünya meyve üretiminde ılıman iklim ve subtropik iklim meyveleri önemli bir yer tutmaktadır. 2008 yılı verilerine göre subtropik iklim meyvelerinden turunçgillerin dünya üretimi 122.087.751 ton, ılıman iklim meyvelerinden yumuşak çekirdekli meyvelerin 91.082.569 ton, sert çekirdekli meyvelerin 33.691.083 ton ve sert kabuklu meyvelerin üretimi 3.343.136 tondur (FAO, 2008). Türkiye, dünya üzerindeki uygun iklim kuşağındaki konumu itibariyle bahçe bitkileri yetiştirme potansiyeli çok yüksek olan ender ülkelerden birisidir. 2008 yılı verilerine göre Türkiye’de yumuşak çekirdekli meyvelerin üretim miktarı 2.955.261 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın 2.504.490 tonu elma olup, ülkemiz dünya elma üretiminde 5. sırada bulunmaktadır. Diğer yumuşak çekirdekli meyvelerden armut 355.476 ton üretim miktarı ile dünya sıralamasında 7. sırada, 95.395 ton ayva üretimi ile 2. sırada yer almaktadır. Türkiye’nin sert çekirdekli meyvelerin üretimi ise, 716.415 ton kayısı, 551.906 ton şeftali - nektarin, 338.361 ton kiraz ve 248.185 ton erik olmak üzere toplam 1.854.867 tondur (Çizelge 1.1). Türkiye kayısı ve kiraz üretimde dünyada lider konumda, şeftali - nektarin ve erik üretiminde ise dünya sıralamasında 6. sırada yer almaktadır. Türkiye, dünya sert kabuklu meyve ticaretinde önemli yeri olan türlerin hemen hemen hepsinin geleneksel yetiştiricisi konumundadır. Sert kabuklu meyvelerinden fındıkta 800.791 ton üretim ile dünya üretiminin zirvesinde yer almaktadır. Fındık üretimini 170.897 ton ve 120.113 ton ile sırasıyla ceviz ve Antep fıstığı türleri izlemektedir. Türkiye Antep fıstığında dünya sıralamasında 2., cevizde 3. sırada yer almaktadır. Subtropik iklim meyvelerinden turunçgil üretimi 3.026.940 ton olup, dünyada 11. sırada yer almaktadır (FAO, 2008). Üretim miktarlarından da görüldüğü gibi, Türkiye birçok meyve türünün üretiminde dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Çizelge 1.1. Meyve gruplarına göre Türkiye meyve üretim miktarları (ton)
(FAO, 2008)

Meyve Grupları	Üretim Miktarları (ton)
Yumuşak çekirdekli meyveler	2.955.361
Sert çekirdekli meyveler	1.854.867
Sert kabuklu meyveler	1.091.801
Turunçgil	3.026.940

Kaynak: FAO (www.fao.org)

Türkiye’de modern meyve bahçeleri son yıllarda yoğun olarak kurulmakta ve ticari olarak önemli yatırımlar yapılmaktadır. Türkiye’de meyve veren ve vermeyen ağaç sayılarına bakıldığında son 15 yıllık dönemde (1995 – 2009 yılları) genellikle bir artış olduğu dikkati çekmektedir (Çizelge 1.2). Diğer bir ifade ile her yıl yeni meyve bahçeleri tesis edilmektedir. Bu nedenle ülkemizde devamlı olarak yeni meyve fidanlarına ihtiyaç duyulduğu ortadadır.

Yapılan yatırımların uzun ömürlü ve başarılı olması için ekolojiye ve pazar isteklerine uygun çeşit, çeşide uygun anaçlarla bahçelerin kurulması gereklidir. Modern meyvecilikte bu planlamanın en önemli unsurlarından biri sertifikalı, yani meyve çeşitlerinin üstün nitelikli klonlarına ait (kaynağı bilinen ve ismine doğru), tescilli, sağlıklı ve kaliteli (standartlara uygun) fidanlarla yola çıkılmasıdır. Özellikle kaynağı bilinmeyen, ismine doğruluğu ve sağlığından tam emin olunmayan fidanlarla kurulan meyve tesislerinin ilerleyen yıllarda önemli sorunlarla karşılaşma riski yüksektir (Çelik ve ark., 2000).

Çizelge 1.2. Meyve grupları bazında meyve veren ve vermeyen yaştaki ağaç sayıları (adet)

Türler	Yıllar	Alan (da)	Meyve Veren Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Ağaç Sayısı (Adet)
Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri	1995	1.853.070	47.470.000	9.582.000
	2000	1.889.330	46.739.000	8.649.000
	2005	1.885.970	50.354.000	9.504.000
	2009	1.887.531	53.361.871	14.710.358
Sert Çekirdekli Meyve Türleri	1995	1.506.930	40.853.000	9.772.000
	2000	1.874.350	45.406.000	11.123.000
	2005	2.155.870	50.959.000	12.817.000
	2009	2.488.535	56.888.695	15.523.014
Sert Kabuklu Meyve Türleri	1995	7.663.550	304.305.000	42.739.000
	2000	7.946.500	317.330.000	29.326.000
	2005	9.329.000	359.325.000	36.961.000
	2009	9.188.617	388.109.650	38.831.199
Turunçgil	1995	941.500	24.415.000	3.022.000
	2000	1.015.800	26.333.000	2.306.300
	2005	1.106.500	28.349.000	3.105.800
	2009	1.147.847	30.043.709	3.193.121

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr)

Türkiye'nin önemli meyve fidanı üretim merkezleri arasında Adana, Balıkesir, Bursa (Kestelli), İzmir (Ödemiş), Mersin ve Tokat yer almaktadır. Meyve fidanı üretimi 1970'li yıllara kadar tamamen kamu kuruluşları tarafından (Araştırma Enstitüleri, Devlet Üretim İstasyonları ve Tarım İl Müdürlükleri) yapılmaktaydı. 1990'lı yıllarının ortalarına kadar kamu kuruluşları ağırlığını devam ettirmekle birlikte, özel fidancılık işletmelerinin sayılarının artması ile özel işletmelerin meyve üretimindeki etkisi görülmeye başlanmıştır (Kaşka ve ark., 1990). Bu tarihten sonra kamu kuruluşlarının meyve fidanı üretimi azalmaya ve özel sektörün payı ise özellikle 1999 yılından itibaren hızla artmaya başlamıştır.

Küçük (1999), özel sektör fidan üreticileri olarak ülkemizde 20 ilde, 603 üretici ve 1 kooperatif (Bademli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi) bünyesinde fidan üretimi yapıldığını ve üretimin büyük bir kısmının (% 53) İzmir'de gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu ili % 23, % 5 ve % 4'lük oranlarla sırasıyla Bursa,

Tokat ve Balıkesir illerinin izlediğini ve üretimin % 15'lik kısmının ise diğer illerde gerçekleştiğini çalışmasında vurgulamıştır.

Türkiye'de toplam meyve fidanı üretimi 2006 yılı itibari ile 75.472.323 adet olup, söz konusu bu üretimin % 92.5'i özel sektör üreticilerine, %7.5'lik kısmı ise kamu kuruluşlarına aittir (TÜGEM, 2006).

Son yıllarda özel sektör işletmeleri fidan üretiminde önemli gelişmeler göstermelerinden dolayı, üretimin tamamına yakın kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Ancak genel olarak tüm meyve türlerinin fidancılığında gereken kontrol ve denetimin yeterince yapılmadığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'de ismine doğru, sağlıklı ve gerçek anlamda sertifikalı fidan bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak meyve bahçeleri büyük ölçüde kalitesiz, hastalıklı ve yanlış çeşit isimli fidanlar ile kurulmaktadır. Bahçelerde çeşit karışımı söz konusu olup bu da standardizasyonda ve işlemede sorunlara neden olmaktadır. (Aksoy ve ark., 2004).

Sertifikasyon programı virüs ve virüs benzeri hastalıklar açısından test edilmiş sağlıklı ana materyalden ardışık üretimi gerektirmektedir. Ülkemizde fidan sertifikasyonu 3 Temmuz 2009 tarih ve 26759 sayılı gazetede yayınlanan "Meyve Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlaması" yönetmeliğine göre uygulanması hedeflenmektedir. Bu yönetmeliğe ek olarak 2 Ekim 2010 tarihi ile "Doku Kültürü Yöntemleri ile Meyve/Asma Fidanı/Üretim Materyali ve Çilek Fidesi Üretimi, Sertifikasyonu ile Pazarlaması Tebliği" yürürlüğe girmiştir. Ancak, çeşit ve anaçlara ait "Meyve Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlaması" yönetmeliğinde adı geçen 1, 2 ve 3 numaralı üniteler henüz kurulmadığı için, gerçek anlamda uygulanmamaktadır. Nitekim, 2006 yılı fidanı üretimi olan 75.472.323 adet, 48.756.123 adetinin sertifika aldığı belirtilmekle birlikte (TÜGEM, 2006), bu sertifika Avrupa ülkelerinde uygulanan ve ülkemizde de uygulanması amaçlanan yönetmelikte kastedilen tarzda değildir.

Ülkemiz fidancılığının sertifikasyon sorunu başta olmak üzere birçok çözüm bekleyen sorunu bulunmaktadır. Fidanlıklarda, üreticilerin bilerek veya bilmeyerek yaptıkları çeşitli hatalar mevcuttur. Türkiye fidancılığının

geliştirilerek, ileri ülkelerin düzeyine yaklaştırılabilmesi için, o ülkelerde yapılan fidancılık tekniğinin incelenmesi yanı sıra, ülkemiz fidancılığının durumunun da ortaya konulması gereklidir. Türkiye fidancılığının özelliklerinin ve sorunlarının belirlenmesinden sonra gelişiminin sağlanabilmesi için neler yapılabileceği konusunda planlar yapılabilir. Bu noktadan hareketle, Türkiye fidan üretiminin yarısına yakınının üretiminin yapıldığı İzmir ili Ödemiş ilçesi Bademli beldesinde bulunan üreticilerle yapılan bu anket çalışması ile üreticilerin genel özellikleri, yetiştirme teknikleri ve sorunları belirlenerek, çözüm önerilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu amaçla, S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortağı olan üreticiler ile fidan üretiminin daha yoğun olduğu Pirinçci, Karahayıt, Mescitli ve Çatalarmut köylerinde kooperatif ortağı olmayan işletmelerin yapısı incelenerek, mevcut sorunları belirlenmiş ve alınması gereken önlemler ortaya konulmuştur.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Meyve fidancılığını geliştirebilmek için meyve fidanı üreten sektörün durumunu ve sorunlarını ortaya koymak gerekmektedir. Bu amaçla Türkiye’de ve bazı ülkelerde sınırlı sayıda olmakla birlikte yapılan bazı çalışmalara rastlamak mümkündür. Aşağıda bu çalışmalardan bazılarını kısımten değinilmiştir.

Bu konuda ülkemizdeki ilk çalışmalardan biri **Tuzcu ve ark. (1976)** tarafından turunçgil fidanı üreten işletmelerinin teknik ve ekonomik faaliyetlerini ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır. Akdeniz, Ege ve Karadeniz bölgelerinde faaliyet gösteren 73 fidan işletmesinde gerçekleştirilen bu çalışmada, fidan yetiştirme alanlarının küçük olmasından kaynaklanan sorunların bulunduğu belirlenmiştir. Bu çalışma ile ortaya konulan diğer önemli bir konu da fidanların yetiştirilmesi ya da satışı sırasında anaca dikkat edilmediğidir. Bölgenin toprak ve iklim özellikleri dikkate alınmadığından yanlış anaç seçiminin olduğu ve bunun da, turunçgil üretimini olumsuz etkileyeceği saptanmıştır. Araştırmacılar, turunçgil fidanı yetiştiren işletmelerinin finansman problemlerinin olduğunu saptamışlar, bu sorunun kredi ve teşvik uygulamaları ile aşılabileceğini öngörmüşlerdir. Turunçgil yetiştiriciliğinde karşılaşılan önemli bir sorun olan verim düşüklüğünün, yapılacak aşu gözü seleksiyonları sonucu belirlenecek verimli çeşitlerle fidan üretiminin yapılması durumunda çözülebileceğini öneren araştırmacılar., fidancılıkta gelişme sağlanabilmesi için, sertifikalı fidan üretim esaslarının düzenlenerek uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca dünyada çeşitli örnekleri olan turunçgil üretim ve pazarlama kuruluşlarının benzerlerinin de ülkemizde kurulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Hızal (1987), Antalya ilindeki turunçgil üretim yapısını, türler itibariyle incelemiştir. Turunçgil yetiştiriciliğinde arazi yapısı, dikim yöntemleri, anaç ve fidan çeşitleri, çeşit seçimi ile kültürel işlemlerden toprak işleme, sulama, gübreleme, budama, tarımsal mücadele, hasat faaliyetlerini değerlendirmiştir. Ayrıca, turunçgillerin ambalajlanması, depolaması ve ihracatı ile de ilgili bazı veriler ortaya konulmuştur.

Ergun ve ark. (1989), armut üretiminin yoğun olduğu Afyon, Ankara, Bursa, Kocaeli, Konya, Manisa, Sakarya ve Tokat illerinde faaliyet gösteren işletmelerden bir kısmı ile anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. İşletmelerde uygulanan üretim teknikleri incelenmiş, üretimde kullanılan girdiler fiziksel ve parasal değerler olarak verilmiştir. Anket çalışmasında ortalama işletme arazisinin 53 da olduğu ve bu değerlerin % 23'ünün armut üretimine ayrıldığı belirlenmiştir. Dekarda ortalama 25 armut ağacı ve ağaçların ortalama yaşlarının 16 olduğu saptanmıştır. İşletmelerde aile nüfusunun 8 kişi, üreticilerin yaş ortalamasının 46, öğrenim durumlarının ise ilköğretim düzeyinde olduklarını saptamışlardır. Yörelere göre değişmekle birlikte incelen işletmelerde en yaygın üretilen armut çeşidi Williams olup, daha sonra Akça, Margarit ve Santa Maria armut çeşitleri gelmektedir. İşletmelerde ağaç başına ortalama verim 38 kg. olarak saptanmış olup, bu miktar Türkiye ortalamasının üzerindedir. Üretilen armudun %3.7'si aile tüketiminde kullanılmaktadır. Araştırmacılar çalışmanın sonunda üretici sorunlarını ve çözüm önerilerini dile getirmişlerdir. Yetiştiricilikte karşılaşılan sorunlar içinde tekniğine uygun budama yapılamadığı, ilaç ve ilaçlama ile ilgili sorunların olduğuna dikkat çekmişler ayrıca armut meyvesinin pazarlamasında fiyatların düşük oluşu, depolama olanaklarının azlığı ve kaliteli ürün olmayışını karşılaşılan sorunlar olarak belirtmişlerdir.

Yücel ve ark. (1989), kiraz üretimi yapılan Afyon, Amasya, İzmir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Sakarya ve Tokat illerinden seçilen 83 işletmeden elde edilen verilerden yararlanarak üreticilerin sosyo-ekonomik yapıları ile kiraz üretim tekniklerini değerlendirmişlerdir. Çalışma bölgesindeki kiraz işletmelerinin büyüklükleri 5 ile 15 dekar arasında değişirken, ortalama işletme büyüklüğünün 8 dekar, işletme başına ortalama düşen ağaç sayısının ise 151 olduğunu belirlemişlerdir. Kiraz işletmelerinde dikim aralıkları 5x5 m ile 9x9 m arasında olup, ağaçların ortalama yaşı 13, ağaç başına meyve verimi ise 27 kg (Türkiye ortalaması 26 kg) olarak bulunmuştur. İşletmelerin % 36'sında ara tarımı yapıldığını belirlemişlerdir. İncelenen işletmelerde kiraz bahçelerinin % 35'inde toprak işleme elle (çapa, bel), % 43'ünde traktörle, % 21'inde ise hayvan ile yapılmaktadır. İşletmelerde toprak işlemenin en yoğun olduğu aylar; Mart, Nisan, Mayıs ve Ekim ayları olup her işletme yılda en az bir, en çok üç kez çapa yapmaktadır. Kiraz bahçelerinde sulama aralığı 1 ile 8 kez olmak üzere yörelere

ve bölgelere, hatta işletmelere göre değişmektedir. Kiraz işletmelerinde kiraz ağaçlarının yıl içindeki ilaçlama sayıları yöreye ve işletmeye göre 1-4 arasında değişmekte ve bu sayı tüm işletmelerin % 85'ini oluşturmakta, geriye kalan % 15'i ise hiç ilaçlama yapmamaktadırlar. Kiraz üreticisinin ürettiği toplam kirazın yaklaşık % 90'ı pazarlanmakta, geri kalanı ise aile içi tüketimi için ayrılmaktadır. Toplam üretimin % 43'ü üretici bahçesinde götürü olarak, % 42'si halde, geri kalanının ise başka yollarla (manav, koop., sanayici) pazarlanmakta olduğu saptanmıştır. Üretilen kirazın pazarlamasında 1 kg kirazın üreticiden çıkıp, halde toptan satıldıktan sonraki fiyat tutarının yaklaşık % 25'i pazarlama masraflarını oluşturmaktadır. Üreticinin; kiraz yetiştiriciliğinde karşılaştığı belli başlı sorunlar olarak; güvenilir ve yeterli sayıda kiraz fidanının bulunamayışı, dölllenme yetersizliği, anaç-kalem uyumsuzluğu, sık görülen kuruma, kırmızı örümcek tahribatıyla kullanılan girdi fiyatlarının çok yüksek oluşu gibi sorunlar olduğunu belirlemişlerdir.

Gilliam et al. (1990), 32 konteynır fidanda yabancı ot yönetimi üzerine stratejiler üzerine çalışmışlardır. Elle yabancı ot mücadelesinin maliyetinin (246 \$ - 567 \$/da) oldukça yüksek olmasından dolayı, herbisitle mücadele yöntemlerini denemişlerdir. Başlangıçta OH-2 (oxytluorfen + pendimethalin), daha sonra Rout (oxytluorfen + oryzalin) ve son olarak da Ronstar (oxadiazon) olmak üzere fidanlara yılda 3 defa herbisit uygulanarak, fidan yetiştiriciliğinde yabancı ot kontrolünde başarıya ulaşılabilceği belirlenmiştir.

Ülkemizde meyve fidanı üretiminin durumunu belirlemek amacıyla **Çelik ve Sakin (1991)**, tarafından kamu ve özel sektörde fidancılık yapan işletmelerle görüşmeler yapılmıştır. Buna göre özel sektör fidancılığının büyük bir gelişme içinde olduğu ve meyve fidanı üretiminin aşamalı olarak özel sektöre kaydırılması gerektiği ortaya konulmuştur. Ancak sağlıklı ve ismine doğru fidan üretimine yönelik olarak özel sektör fidancılığının etkili bir şekilde denetim altında tutulması gerektiği de vurgulanmıştır.

Ergun ve ark. (1991), yaptıkları çalışmada şeftali üretiminin yoğun olduğu Bursa, İzmir ve Samsun illerinden seçilen toplam 75 işletmeden anket yolu ile toplanan verileri değerlendirmişlerdir. Çalışmada, ülke düzeyinde ikincil

kaynaklardan elde edilen veriler analiz edilerek Türkiye’de şeftali yetiştiriciliğinin son yıllardaki üretim, verim, fiyat ve dış satım konularındaki gelişmelerini incelemişlerdir. İşletmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek işletmelerde uygulanan üretim teknikleri incelenmiş, üretimde kullanılan girdiler fiziksel değerler olarak verilmiştir. Şeftali işletmelerinde ortalama işletme arazisi 64.6 dekar olarak belirlenmiştir. Bu arazinin % 27’sinin şeftali üretimine ayrılmış olduğunu saptamışlardır. Dekara ortalama 36 şeftali ağacının bulunduğu işletmelerde ağaçlar ortalama 8-9 yaşındadır ve bu işletmelerde 6 kişilik bir aile nüfusu bulunmaktadır. İşletmecilerin öğrenim durumlarının 5.8 yıl, yaşlarının ortalama 48.3 olduğunu saptamışlardır. Bursa ve İzmir yöresinde yetiştirilen en yaygın şeftali çeşitlerinin J. H. Hale, Dixired, Redhaven ve Earlyred; Samsun yöresinde ise Dixired, J. H. Hale ve Cardinal olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde dekara verim 1091 kg, ağaç başına verim 30.3 kg olarak saptanmıştır. Üretim masrafları içinde % 52.3 işgücü-çekigücü masrafları, % 23.3 materyal masrafları, % 24.4 genel giderlerin olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonunda üretim ve pazarlamadaki sorunlar ile çözüm önerileri yapılmıştır.

Akdeniz bölgesinde yapılan fidancılık faaliyetlerinin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla **Onur (1991)** tarafından yapılan çalışmada bölgedeki turunçgil fidanı üretiminin yetersiz olduğu ve kontrolsüz olarak diğer bölgelerden gelen fidanların önemli hastalık ve zararlı taşıdığı ortaya konulmuştur. Araştırmacı, bölgedeki kamu fidancılık işletmelerinin özel fidancılara sağlıklı anaç, tohum, aşı kalemi ve aşı gözü sağlamaları gerektiğini belirtirken, özel sektör fidancılığının gelişmesi için, teşvik uygulamaları yanında teknik bilginin de ulaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Fidan üretimi ve dağıtım aşamalarında mutlaka etkin bir kontrol mekanizmasının kurulması gerektiğini önemle vurgulamıştır.

Akkaya ve Çelikyurt (1992), “Antalya İli Turunçgil İşletmelerinde Ekonomik Faaliyetlerin Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarında Antalya ilinde merkez, Alanya, Finike, Kale, Kumluca, Manavgat ve Serik ilçelerinden seçilmiş olan 128 tarım işletmesinin faaliyetlerini inceleyerek 1991 yılı fiyatları ile turunçgil meyve maliyetlerini belirlemişlerdir. İşletmelerin ortalama bahçe alanının 54.5 dekar ve parsel sayısının 2.58 adet olduğu hesaplanmıştır. Araştırma alanında yetiştirilen başlıca limon çeşitleri

arasında İnterdonato, Kara Limon, Kıbrıs Limonu ve Mehmet Hoca çeşitleri gelmektedir. Limonlarda ağaç başına verim 106-115 kg olarak belirlenmiştir. Bölgede turunçgillerin pazarlanmasında % 90'lık payı tüccarların oluşturduğu, satışların genellikle toptan olarak yapıldığı belirlenmiştir.

Çınar ve Korkmaz (1992), Doğu Akdeniz Bölgesindeki turunçgil fidancılığının durumunu belirlemek amacı ile 25 fidancılık işletmesiyle anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada işletmelerin yapıları, sorunları, üretim kapasiteleri ve teknik bilgi düzeyleri ile yıllara göre yetiştirdikleri çeşitler belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre limon fidanı üretiminde İçel ilindeki fidancılık işletmelerinin % 27 ile başta geldiğini, diğer turunçgil türlerinde ise Adana ve Hatay ilindeki işletmelerin üretim paylarının daha fazla olduğu ortaya konulmuştur.

Jacobs (1994), Amerika'da turunçgil sektöründeki kooperatifler ile ilgili raporunda, sektörün organizasyon yapısı, bu organizasyonların fonksiyonları ve verdikleri hizmetleri incelemiştir. Bütün kooperatif üyelerinin pazarlama hizmeti almalarına rağmen istedikleri üretim sezonunda bu anlaşmayı iptal edebildikleri, bazı kooperatiflerde üyelerin oylarının üretimle orantılı olduğu, kooperatiflerin üyelerine finansal destekler sağladıkları, tüm kooperatiflerin pazarlama ve satış hizmeti verdikleri, bazı kooperatiflerin ayrıca paketleme hizmeti verdiklerini ortaya koymuştur.

Kaplankıran ve ark. (1995), Hatay ilindeki turunçgil fidanı işletmelerinin üretim yaptıkları tür ve çeşitlerin dağılımı ile işletmelerin bazı teknik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre fidan üretiminde % 54.4 ile mandarin çeşitlerinin başta geldiğini ve bunu altıntop fidanı üretiminin izlediğini belirlemişlerdir.

Yılmaz (1996) dünyadaki sertifikasyon programlarının örnek alınarak benzer programın ülkemizde de başlatılması gerektiğini, özellikle turunçgil fidancılığında hastalık sorunlarının büyük boyutlarda olması nedeniyle sertifikasyonun çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bu amaçla, damızlık

parsellerinin kurulması ve aşılama da kullanılacak çoğaltma materyallerinin buralardan alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Ferguson and Israel (1999), Florida'da turunçgil işletmelerinde üretim tekniklerini inceledikleri çalışmalarında, üretici yaşı, işletme genişliği, soğuklardan korunma, sulama, üretim sistemi ve bahçe yönetimi gibi konularda elde edilen verileri analiz etmişlerdir. İşletmecilerin bahçelerde özellikle soğuktan korunmada önemli bilgi eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Mini yağmurlama sulama sisteminin en yaygın yöntem olduğu ve bunun soğuklardan korunmada da yardımcı olacağı, işletmecilerin % 50'sinin bahçelerinin bakımında bilgisayarlı sistemler kullandıkları ve genç işletmecilerde bilgisayar kullanımının daha yaygın olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, büyük işletmelerin oransal olarak arttığı, küçük işletmelerin ise azalmakta olduğu araştırmacılar tarafından saptanmıştır.

Cunha et al. (1999), Brezilya'da turunçgil fidancılığının durumunu ortaya koyduğu çalışmalarında, ülkede turunçgil üretiminin büyük bir önemi olmasına rağmen ciddi sorunlar yaşandığını belirlemişlerdir. Bu sorunların en önemlisinin aşu gözü sertifikasyon programının olmaması olduğu saptanmıştır. Diğer önemli sorunlar olarak fidancılıkta kullanılan anaçların kaynağının bilinmemesi, çoğaltma materyallerinin taşınmasında kontrol yapılmaması olarak belirtilmiştir. Çok fazla sayıda fidancı olmasından dolayı gereken denetim hizmetlerinin yapılamamasının fidan üretiminde tam bir karmaşa yaşanmasına neden olduğunu ve bu durumun ileride üretim üzerinde ciddi sorunlara yol açacağını vurgulamışlardır.

Tutar (1999), Bademli bölgesinde elma fidanı yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri üzerine yaptığı çalışmada, bölge üreticileri ile konu üzerine 4 oturum yaparak gerekli bilgilere ulaşmıştır. Çalışmasında yöntem olarak Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD) yaklaşımını kullanmıştır. Yapılan çalışmada yumuşak çekirdekli meyve türlerinin çöğürlerinin üreticiler tarafından genellikle Bursa ili çevresinden getirildiği ve kontrolsüz çöğür alımları sonucunda kök kanseri ile nematod gibi hastalık-zararlılarla bulaşıklığın arttığı belirlenmiştir. Bölgede karşılaşılan hastalık ve zararlıların genellikle kırmızı örümcek, yaprak biti, yaprak pireleri, külleme, karaleke olduğu tespit etmiştir. Üreticilerin çoğunlukla yeterli arazilere sahip olmadıkları, bunun sonucunda münavebe

yapmak istemelerine rağmen gerçekleştiremedikleri belirlenmiştir. Üreticiler, fidan üretimi konusunda kontrollerin yetersiz olduğunu ve sertifikasyon işlemlerindeki yasal prosedürlerin fazla olduğunu söylemiştir. Sonuç olarak araştırmacı bölgedeki üreticilerin sertifikalı fidanı kullanmaları gerektiğini, münavebe yapmalarını, damla sulama uygulamasına geçmelerini, yabancı otların herbisitler ile öldürülmesini, klon anaçları kullanmalarını önermiştir.

Akça (2000), Tokat ilindeki özel sektör fidancılık işletmeleri ile ilgili çalışmasında, 27 fidancılık işletmesiyle anket çalışması yaparak sektördeki mevcut durumu ve karşılaşılan sorunları ortaya koymuştur. Fidancılık işletmelerinin % 41'inin kendi damızlık ağaçlarının olmadığı, pazarlamada çeşitli sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Pazarlama sorunları arasında, doğrudan alıcıya ulaşılamaması, fiyat oluşumunun istikrarsız oluşu ve fidan üreticilerinin bir organizasyonlarının olmaması gibi konularının başta geldiği saptanmıştır.

Çelik ve ark. (2000), meyve ve asma fidanı üretiminin mevcut durumunu inceleyerek bu sektörde alınması gereken önlemleri ortaya koymuşlardır. Sertifikalı fidan üretiminin geliştirilmesine yönelik olarak; kamu sektörünün sertifikalı ve standart (kontrollü) fidan üretiminden çekilerek, sadece baz materyal niteliğinde damızlık fidan ya da fidan materyali üretimine yönelmesi, destekleme ve denetim görevine ağırlık vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, konu ile ilgili mevzuatların güncel ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gerekliliğini de ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, özel sektör fidan üreticilerinin birlikler ya da kooperatifler halinde örgütlenerek sertifikalı fidan üretimine yönlendirilmeleri için gerekli teşviklerin uygulamaya konulması ve fidan ihracatı önündeki engellerin kaldırılmasını da önermişlerdir.

Ergun ve ark. (2000), 15 kamu ve 73 özel fidancılık işletmesinden elde ettikleri verilere göre bu sektörde yaşanan sorunları belirleyerek çözüm önerileri ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, Türkiye genelinde sertifikalı fidan üretiminin yayılmasına katkıda bulunacak yapının oluşturulması gerektiğini söylemişlerdir. Kamu kuruluşlarında sertifikalı fidan üretim oranı % 67.2, özel sektörde ise % 22 olduğu belirlenmiştir. Sertifikalı fidan üretiminin artırılması için üretimin teşviklerle desteklenmesi gerektiğini önermektedirler. Fidancılık işletmelerinin

% 30'unun aşu kalem ve aşu gözü temininde sorunlarla karşılaştığı belirtilmiştir. Kamuda fidancılık yapan işletmelerin, özel fidancılık işletmelerine kendi anaçlıklarını kuruncaya kadar anaç ve kalem temini konusunda yardımcı olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca yürürlükte olan tescil ve sertifikasyon tebliğinin yeniden düzenlenerek anlaşılabilir ve pratikte uygulanabilir hale getirilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

Ertürk ve Mert (2000), Marmara Bölgesinde faaliyette bulunan 10 kamu ve 35 özel fidancılık işletmesiyle anket yaparak bölgedeki fidancılık faaliyetlerini incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, bu bölgedeki fidancılık faaliyetlerinin aile işletmeciliği şeklinde olduğu ve özel işletmelerin hiçbirinde teknik eleman çalışmadığını, işletmelerinin yoğun olarak aile işgücü kullandığını, işgücü ihtiyacının fazla olduğu dönemlerde geçici işçi çalıştırıldığını ortaya koymuşlardır. Genel olarak işletmelerin fidan pazarlamada fiyat düşüklüğü, anaç sıkıntısı ve sertifikasyon uygulamalarındaki problemler gibi sorunlar yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Engindeniz ve Çukur (2003), İzmir, Kemalpaşa yöresindeki şeftali üretiminde ve pazarlanmasında karşılaşılan sorunları araştırmışlardır. Armutlu, Bağyurdu, Ören ve Yiğitler Beldelerindeki 63 üretici ile çalışma yapılmıştır. İnceledikleri işletmelerde şeftali arazilerini büyüklüklerine göre 3 gruba ayırmışlardır. Yapılan çalışmada ortalama şeftali arazisi miktarı 1. grup işletmelerde 4.60 da, 2. grup işletmelerde 9.80 da, 3. grup işletmelerde 20.83 da, işletmeler genelinde 10.89 da olduğunu ve ortalama veriminin 1 684.82 kg, bir şeftali ağacının ortalama veriminin ise 37.67 kg olduğunu tespit etmişlerdir. Şeftali ağaçları için en çok kullanılan dikim aralıkları 4.5x4.5 m ve 5.0x5.0 m olduğunu saptamışlardır. İncelenen işletmelerde sulama için kullanılan su kaynakları; artezyen, sulama kuyusu, DSİ sulama kanalı ve sulama kooperatifi olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre; incelenen işletmelerde pazarlanan yaklaşık 1 156 ton şeftalinin % 62.57'sinin halde, % 17.22'sinin tohur olarak, % 7.72'si tüccar ve komisyonculara, % 7.83'ü pazarcılara, % 2.51'i üretici tarafından semt pazarlarında, % 1.40'ı ihracatçılara, % 0.75'inin ise meyve suyu fabrikalarına satıldığını saptamışlardır.

Örümlü (2003) Bademli bölgesindeki meyve fidanlıklarındaki nematolojik sorunları ortaya koyabilmek amacıyla yaptığı araştırmada, incelenen 1 228 da alanın % 32.41'ine karşılık gelen 398 dekarının iç karantina listesine dahil kök–ur nematodlarıyla bulaşık olduğunu saptamıştır. Yüksek oranda bulaşıklılığa Tepe Üstü köyünde rastlanmıştır. Bu köyü Karahayıt, Tepe Altı ve Üçcevizler köyleri izlemektedir. Çalışmada 12 farklı meyve fidanı türü incelenmiş olup bunlardan armut, ayva, elma, kayısı ve vişnede kök–ur nematodlarıyla bulaşıklılığa rastlanmamış, badem, dut, erik, kiraz, nar, söğüt ve şeftalide bulaşıklık saptanmıştır. Bulaşma yolları incelendiğinde sulama suları ve çöğürlerin bulaşık olmadıklarını belirtmiştir. Örümlü, çalışmasında kök–ur nematodlarına karşı bölgede yapılacak önlemleri açıklamıştır. Bu önlemleri; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı ilgili kuruluşların fidanlık kontrollerini daha titiz bir şekilde yapmaları, ruhsatlandırma sırasında toprak örneklerinin talimatlara uygun bir şekilde alınması, söküm zamanı fidanlığının her yerinin ve tüm fidanların kontrol edilmesi, nematodlar hakkında bölge üreticilerinin bakanlık ya da üniversite yetkilileri tarafından bilgilendirilmesi, bulaşıklığa rastlanan arazide mutlaka kimyasal mücadeleye başlanması, söküm aşamasında fidanlarda bulaşıklık rastlanması durumunda tüm fidanların satışa gitmeden imha edilmesi, temiz olduğu şüpheli olan çöğürlerin kullanılmaması ve nematoda karşı dayanıklılığı tespit edilmiş anaçların hastalığa duyarlılıklarının bölge için araştırılmasının gerektiğini belirtmiştir.

Bulut ve Madanlar (2005), Türkiye meyve fidan üretiminin yarısından fazlasını karşılayan Ödemiş, Bademli fidanlığında toprak üstündeki zararlı akar ve böceklerin yaygınlık ve bulaşıklık oranları ile mevsimsel dağılımlarını belirleyerek, söz konusu zararlıların getirdiği sorunları ortaya koymaya ve çözülemeye çalışmışlardır. Tür tespiti çalışmalarında 3 zararlı akar ve 3 zararlı böcek türü, faydalı olarak ise 5 akar ve 13 böcek türü bulunmuştur. Yaygınlık ve bulaşıklık oranları tespit çalışmalarında meyve fidanlıklarında en sık rastlanan zararlıların Cicadellidae (Homoptera) familyasına ait türler ile Tetranychus urticae Koch (Prostigmata: Tetranychidae) olduğu belirlenmiştir.

Çiftçi ve Gökçe (2005), Manisa ve İzmir illerinde ceviz yetiştiriciliği üzerine 60 işletmede yaptıkları anket çalışmasında, ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönüne ilişkin bilgi eksikliğini gidermeyi ve karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri ortaya koymayı amaçlamışlardır.

Merhaut and Pittenger (2005), Amerika'da Kaliforniya eyaletinde son 20 yılda kurulan 806 fidancı ile satış ve pazarlama konularını içeren 29 sorudan oluşan anket çalışması yapmışlardır. Birçok fidancı, işletmedeki ticaret uygulamalarını bilgisayar ile yaparken, bunlardan yalnız % 21'i üretim uygulamalarında bilgisayarı ve diğer otomasyon sistemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Üretilen fidanların % 90'nının Nevada, Arizona, Oregon, Washington ve Texas eyaletlerine satıldığı; buralardan da ihraç edildikleri saptanmıştır. Fidan üreticileri fidan satışında hükümete ve çevreye bağlı düzenlemelerden en az derecede etkilenirken; pazar talebinden, beklenilmeyen hava şartlarından ve üretimde gerekli olan suyun yeterince sağlanamamasından oldukça etkilendiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacılar, üretimdeki girdiler, pazar talebi ve ürünün tek tip (aynı) olmasının, fidanın üretim maliyetini etkilediğini saptamışlardır.

Hodges et al. (2008), Amerika'da fidancılıkta ekonomik açıdan ve pazarlama sorunlarını belirleyebilmek için birçok eyalete bağlı araştırma enstitüleri ile birlikte 5 yıl aralıkla toplam 4 kez anket çalışması yapmışlardır. Fidan üretim uygulamaları ve teknolojileri bölgelerin ekonomik ve ekolojik koşullarına göre farklılık gösterdiği için fidan üretimi uygulamalarını bölgesel olarak analiz edilmiştir. Bu nedenle ulusal fidan araştırmasında 15 588 firma 44 eyaleti temsil etmiştir. Toplamda 2485 anket analiz edildiğinde, kuzey ve iç bölgelerde mevsime bağlı aktivitenin büyük bir iş gücü kullanımına yol açtığı belirlenmiştir. Amerika'da yaygın olan konteynırla taşınan yetiştiricilik sistemlerini, ülkenin Güneydoğu, merkez, güney ve Pasifik kıyılarındaki bölgelerde bulunan firmalar büyük ölçüde kullanırken, geri kalan bölgelerde bulunan fidan firmalarının çıplak köklü ve kökleri çuvala sarılmış sistemleri kullandıkları belirlenmiştir. Ilıman bir iklime sahip olan Güneydoğu bölgesindeki fidancılar entegre zararlı mücadelesini yaygın olarak kullanmaktadır. Pasifik dışındaki birçok bölge, fidan üretimlerinin büyük bir kısmını yerli çeşitleri ile

yapmakta olup, bazı bölgeler pazarlama riskine karşı üretimlerini sözleşmeli olarak gerçekleştirmektedirler. Dağlık bölgelerde yer alan fidan üreticilerinde üretim, pazarlama ve yönetimde yüksek derecede bilgisayar teknolojisinin kullanıldığı saptanmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini Türkiye'nin en fazla meyve fidanı üretimi yapılan bölgesi olan İzmir İli Ödemiş İlçesi Bademli Beldesi'ndeki meyve fidanı üretimi yapan üreticilerden 2010 yılında anket yöntemiyle derlenen veriler oluşturmaktadır.

3.1.1. Araştırma yöresi hakkında genel bilgiler

3.1.1.1. Coğrafi konum

Ödemiş ilçesi 38° 16' kuzey enlemleri ile 27° 59' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Denizden yüksekliği 123 metre, ilçenin yüzölçümü 1 082.6 km² dir. İzmir'e uzaklığı 123 km.dir. İlçe İzmir'in güneydoğusunda yer almaktadır. Doğusunda Kiraz, batısında Tire ve Bayındır, kuzeyinde ise Manisa ili bulunmaktadır (Şekil 3.1). İlçenin kuzeyinde 2157 rakımlı Bozdağlar, güneyinde ise Aydın Dağları uzanır. Ödemiş bu iki engebe arasında kendi adı verilen ovada kurulmuştur (kaynak: www.odemis.bel.tr/genel-bilgiler.html)

Şekil 3.1. Ödemiş ilçesinin konumu.

3.1.1.2 İklim

Akdeniz iklim özelliklerini taşıyan Ödemiş ilçesinde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir. Bölgenin doğal bitki örtüsü makidir. Yaz aylarında ortalama hava sıcaklığı 28 – 30 derece olurken, en düşük sıcaklık ocak ayında görülmekte ve sıcaklık ortalaması 8 dereceye kadar düşmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 16.7° C, yıllık yağış ortalaması 595 kg/m² ve ortalama nem % 65'dir.

3.1.1.3. Nüfus

2009 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre İzmir ilinde toplam kişi sayısı 3.525.202 olup bunun 129.210' u Ödemiş'te yaşamaktadır. Ödemiş merkezinde 73.310 kişi yaşarken, belde ve köylerinde 55.900 kişi yaşamaktadır. Bademli Beldesinde ise genel nüfus sayımına göre 2798 kişide yaşamaktadır (TUİK, 2009).

3.1.1.4. Tarımsal durum

Tarım İl Müdürlüğü'nün 2008 yılı verilerine göre İzmir'in yüzölçümü 12.086.112 dekadır (TUİK, 2008). Bu alanın 1.079.000 dekarı Ödemiş'e aittir (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Ödemiş ilçesi arazi dağılımı (da, Tarım İl Müdürlüğü, 2008)

Arazi Türü	Alan Miktarı (da)		Alan Yüzdesi (%)	
	İzmir	Ödemiş	İzmir	Ödemiş
Tarım Alanı	3.448.944	375.310	28,54	34.78
Orman Alanı	4.931.545	385.690	40.8	35.75
Çayır ve Mera Alanı	539.614	180.000	4.46	16.68
Tarım Dışı Arazi Alanı	3.166.008	138.000	26.2	12.79
Genel Yüzölçümü	12.086.112	1.079.000	100	100

3.1.1.5. S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

İzmir ili Ödemiş İlçesine bağlı olan Bademli Beldesi'nin halkının % 90'ı tarımla uğraşmaktadır. Bölgede 1968 yılına kadar incir, üzüm, kestane ve hububat üretimi yapıldığı ve ayrıca 10-15 aile tarafından çeşitli meyve fidanı üretimi yapılmaktaydı. 1968 yılında belde üreticilerini bir çatı altında toplamak ve üretimlerini desteklemek amacıyla Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatif kurulmuştur. Kooperatif; ortaklarının tarım girdilerini karşılamakta, pazarlama olanakları ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamaktadır. Aynı zamanda kooperatif zeytinyağı tesisleri, soğuk hava depoları, süt ve süt ürünleri üretim tesislerine sahiptir. Kooperatifin 301 ortağı bulunmaktadır. Bunun 123'ü meyve ve süs fidanı üreticisi, 97'si zeytinyağı üreticisi ve 81'i süt üreticisidir. Kooperatif kendi üretim tesislerinde kurduğu damızlık parsellerinde yıllık 10.000.000 adet aş gözü ve 2.000.000 adet klon anaç üreterek ortaklarının anaç ve kalem ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Verilerin toplanmasında kullanılan yöntemler

İzmir İli meyve fidanı üretiminin tamamına yakını bu bölgede olduğu için araştırma bölgesi olarak Bademli Beldesi seçilmiştir.

Bölgede meyve fidanı üretimi yapan üretici sayısı, her yıl değiştiği ve düzgün bir kayıt sistemi olmadığı için gerçek üretici sayısı ve üretim miktarına maalesef ulaşılamamıştır. Ancak, kooperatife ortak olmayan üretici sayısının, ortak sayısı olan 123 kişiden fazla olduğu bilinmektedir. Fakat üretim miktarı açısından kooperatif ortaklarının ürettikleri meyve fidanı çok daha fazladır. Çizelge 3.2'de S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi satış rakamları görülmektedir. Meyve fidanı üretimini yoğun olarak yapan S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortağı 58 üretici (Şekil 3.2) ve üretim miktarları kooperatif ortaklarına göre daha az olan Pirinççi, Karahayıt, Mescitli ve Çatalarmut köylerinde üretim yapan 30 (Şekil 3.3) üretici ile anket çalışması

yapılmıştır. Veriler anket formları (Ek 1) ile doğrudan görüşme yoluyla toplanmıştır.

Şekil 3.2. Kooperatif ortağı üreticileri ile S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nde anket çalışması.

Şekil 3.3. Kooperatif ortağı olmayan üreticiler ile köy kahvehanesinde anket çalışması.

Çizelge 3.2. 2009 yılı S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi türlerine göre meyve fidanı satış rakamları

2009 yılı Meyve Fidanı Satış Rakamları	
Elma	1.653.386
Kiraz	1.184.943
Armut	919.763
Erik	828.104
Nar	430.300
Şeftali	367.259
Ayva	241.462
Badem	236.770
Vişne	214.462
Nektarin	107.692
Zeytin	80.100
Narenciye	70.090
Dut	54.170
Muşmula	43.485
Trabzon Hurması	36.490
Ceviz	28.000
Kestane	16.315
Asma	7.280
Toplam	7.731.013

3.2.2. Verilerin analizinde uygulanan yöntemler

Verilerin analizinde ilk olarak üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri incelenmiştir. Üreticiye ait bilgilerde işletme sahiplerinin yaş, eğitim düzeyi, fidan üretimine ticari olarak başlama zamanı, ticari üretime başlarken işletmelerin sermaye yapısı, sermaye oluştururken kredi kullanıp kullanılmadığı, kullanıldıysa nereden alındığı, ek iş durumlarının olup olmasına göre yüzde oranları ile ortaya konmuştur.

İşletmelerde arazilerin mülk, kira ve ortaklık durumları, kira ise nereden kiralama yapıldığına göre yüzde oranları ile değerlendirilmiştir. İşgücü kullanımı aile bireylerinden çalışan, dışarıdan çalışan (günlük, mevsimlik, sürekli) iş gücü kullanımına göre yüzde oranlar hesaplanmıştır.

Fidan üretim ile ilgili özellikler; kullanılan toprak yapısı, yıllık meyve fidanı üretim miktarları, üretilecek fidan sayısının belirlenmesinde önem verdikleri dengeler, kullanılan anaç tipi, anaçların temin yeri, kullandıkları aşı yöntemleri ve uygulama zamanları, bir günde yaptırdıkları aşı miktarlarına yönelik sorular sorulmuş ayrı ayrı yüzde oranları ortaya konmuştur.

Fidan işletmelerinde bakım işlemleri; kullandıkları gübreler tercihleri ve miktarları, toprak analizi yaptırıp yaptırmadıkları, yaptırıyorlar ise nerede yaptırdıkları, karşılaşılan hastalık ve zararlıların neler olduğu ve bunlara karşı kullandıkları kimyasalların neler olduğu, yabancı ot mücadelesi yapıp yapmadıkları, kullandıkları sulama yöntemleri ve sıklıkları, gelişme döneminde budama uygulaması ve söküm tarihleri, sökümün nasıl yapıldığı, sökülen fidanların pazarlanana kadar nasıl saklandığı sorularına alınan cevaplar yüzde oranları olarak ortaya konmuştur.

Üreticilerin pazarlama ve sorunları ile ilgili verdikleri yanıtlar, pazarlamada kullanılan yöntemler, satış sonrası yapılan uygulamalar, yetiştiriciliği geliştirmeleri, devlet kurumlarından bekledikleri çözüm önerileri, geleceğe yönelik bakış açıları ve verdikleri cevaplar yüzde oranları değerlendirilmiştir.

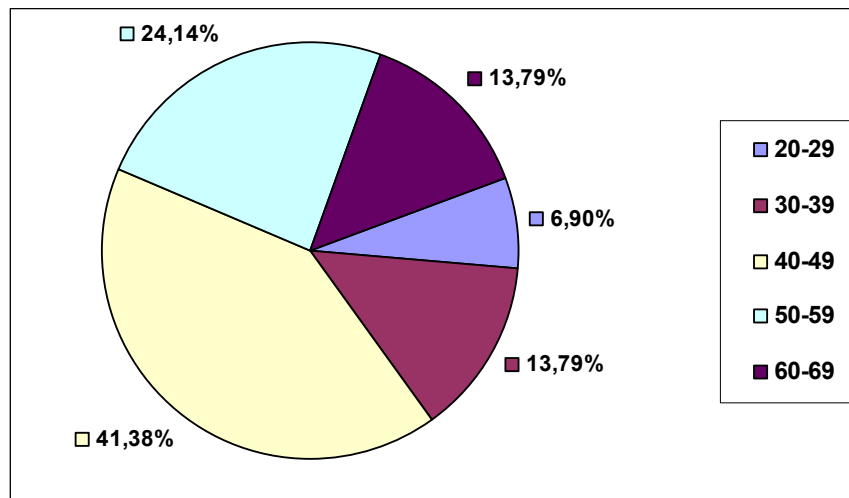
4. BULGULAR

4.1. İncelenen İşletmelerin Yapısı

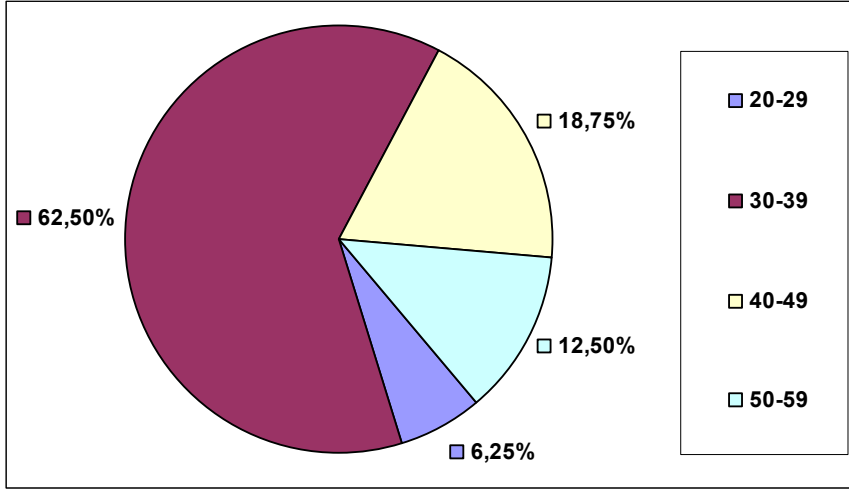
4.1.1. Üreticilerin özellikleri

Verilerin analizinde ilk olarak üreticilerin sosyo – ekonomik özellikleri incelenerek ortaya konulmuştur. Üreticiye ait bilgilerde işletme sahiplerinin yaşı, fidancılığa başlama zamanı, eğitim durumları ve fidan üretimine ticari olarak başladıkları yıllar yüzdesel olarak incelenmiştir.

İncelenen işletmelerde kooperatif ortağı olan üreticilerin yaşlarının 20 – 69 aralığında değiştiği, % 41.38' inin 40 – 49 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. 20 – 29 yaş aralığındaki üretici oranı % 6.90, 30 – 39 yaş aralığındaki üretici oranı % 13.79'dur (Şekil 4.1). Kooperatif ortağı olmayan fidan üreticilerinin yaş dağılımı ise 20 – 59 arasında değişmekte olup, % 62.50 oranında 30 – 39 yaş aralığındadır (Şekil 4.2). Kooperatif ortağı olmayan üreticilerde de en düşük oran kooperatif ortağı olanlarda olduğu gibi 20 – 29 yaş arasındadır. Kooperatif ortağı üreticilerin ortalama yaş oranı 45.43 iken ortak olmayan üreticilerin yaş ortalaması 38.60 olduğu saptanmıştır.

Şekil 4.1. Kooperatife ortak olan üreticilerin yaş aralıkları.

Şekil 4.2. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin yaş aralıkları.

Üreticilerin eğitim durumları incelendiğinde, genellikle düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Kooperatif ortaklarının % 62.07' si ilköğretim (öğrenim süresi 5 yıl), % 27.59' u lise mezunudur. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin eğitim durumları benzer olup, % 60.00'ı ilköğretim (öğrenim süresi 5 yıl), % 33.33' ü lise mezunudur (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Üreticilerin eğitim durumları

Eğitim Düzeyi	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
İlköğretim	62.07	60.00
Lise	27.59	33.33
Ön Lisans	6.90	6.67
Lisans	3.44	-

Kooperatife ortak olan üreticilerin ticari olarak fidancılığa başlama tarihleri % 34.48 oranında 1980 – 1989 ve % 31.03 oranında da 1990 – 1999 yılları olarak saptanmıştır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise; genellikle daha sonra ticari olarak yetiştiriciliğe başlamış olduğu görülmekte, 1990 – 1999 yıllarında ticari üretime başlayan üreticilerin oranı % 26.67 iken, 2000 – 2009 yılları arasındaki oranı % 60.00' tır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Üreticilerin ticari olarak fidan üretime başladığı tarihler

Yıl Aralığı	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
1960-1969	3.45	-
1970-1979	24.14	-
1980-1989	34.48	13.33
1990-1999	31.03	26.67
2000-2009	6.90	60.00

4.1.2. İşletmelerin özellikleri

İşletmelerin özelliklerini belirlemek amacıyla; işletme kurulurken sermayenin temin yeri, kullanılan finansman kaynakları, işletmelerin ortaklık yapıları ve yüzdesel dağılımları, üreticilerin ek iş durumlarının olup olmadığı ve fidancılık yapma nedenlerini içeren altı adet soru sorulmuştur.

Araştırmada, işletmelerin kuruluşlarındaki sermaye temini kooperatif ortağı olan üreticilerde % 71.79 oranında kendi kaynakları, % 28.21 oranında borç olarak sağladıkları belirlenmiştir. Borç alınan kurumlar olarak, üreticilerin % 61.12'sinin kamu bankasını (Ziraat Bankası), % 22.22'sinin Tarım Kredi Kooperatifini, % 5.55' inin ise özel bankaları tercih ettikleri tespit edilmiştir. Kooperatife ortak olmayan fidan üreticilerin ise, % 52.63 oranında kendi kaynakları ile, % 47.37 oranında borç olarak üreticiliğe başladıkları saptanmıştır. Borç kaynağı olarak, bu grup üreticilerin % 63.63'ü gibi büyük bölümü özel şahıslardan sermaye sağlarken, % 27.27'ü kamu bankası olan Ziraat Bankasını, % 9.10'u ise özel bankaları seçtikleri belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Anketörlerden kooperatif ortağı olan üreticilerden % 75.86' sı işletmelerinin kendilerine ait olduğunu, % 24.14'ü ise ortaklık yapısının mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Ortaklık yapılarının % 60.00 oranında yarı yarıya, kalan kısmının ise eşit oranda 1/3 ve 1/4 pay şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Kooperatife ortak olmayan yetiştiricilerin % 66.67' sinin ortaksız olarak, % 33.33'ünün ise ortaklık

yapısında olduğu, bunların yarısından fazlasının (% 57.15'si) yarıcılık şeklinde, %42.85' inin de ½ pay ortaklık yapısında olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.3. İşletmelerin kuruluş sırasında kullandıkları borç kaynakları

Borcun Sağlandığı Kaynak	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Özel Şahıs	-	63.63
Kredi (Devlet Bankası)	61.12	27.27
Kredi (Özel Banka)	5.55	9.10
Kredi (Tarım Kredi Koop.)	22.22	-
Kredi (Koop.)	11.11	-

İşletme sahiplerine fidancılık dışında ek işleri olup olmadığı sorulduğunda; kooperatife ortak üreticilerin % 27.59' u fidan üretimi dışında herhangi bir gelir getiren işlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Fidan üretimi dışında ek iş yapanların oranı ise % 72.41'dir. Ek iş olarak % 40.00 oranında meyvecilik, % 25.00 oranında hayvancılık yapıldığı belirtilmiştir. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin daha büyük oranda (% 46.67) ek işleri olmadığı saptanmıştır. Fidan üretimi dışında ek iş yapanların oranı % 53.37' dir. Ek iş yapanların % 42.86' sı meyve üretimi, % 42.86' sı da sebze üretimi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Kooperatif ortağı olmayan fidan üreticileri ek iş olarak tarımın tamamen bitkisel kolu ile uğraşırken, ortakların tarım dışında ek iş yaptıkları da belirlenmiştir (Çizelge 4.4).

Yapılan anket çalışmasında, üreticilere neden fidancılık yaptıkları sorulduğunda kooperatife ortak olan işletme sahiplerinin % 38.30' u baba mesleği olduğu için, % 31.91' i ise, bölgede yapılacak en iyi işin fidan yetiştiriciliği olması nedeniyle bu işle uğraştıklarını ifade etmişlerdir. Kooperatife ortak olmayan yetiştiricilerin % 61.11' i bölgede yapılacak en iyi iş olduğu için, % 16.67' si fidan yetiştiriciliğini çok iyi yaptıklarına inandıklarından dolayı fidan üretimini tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Üreticilerin ek gelir getiren meslekleri ve neden fidan yetiştiriciliği yaptıklarının oransal durumu

Fidan Yetiştiriciliği Yapma Nedeni	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Karlı olduğu için	4.26	11.11
Burada yapılacak en iyi iş olduğu için	31.91	61.11
Baba mesleği	38.30	11.11
Bu işi çok iyi bildiğim için	14.89	16.67
Diğer	10.64	-
Ek Meslekler		
Hayvancılık	25.00	-
Meyvecilik	40.00	42.86
Memur	10.00	-
Marangoz, İnşaat Ustası	10.00	-
İşçi	5.00	-
Kooperatif personeli	10.00	-
Süs bitkisi yetiştiriciliği	-	14.29
Sebzecilik	-	42.86

4.2. Arazi Tasarruf Şekilleri

Fidan üretimi yapılan işletmelerde arazi durumlarını belirleyebilmek amacı ile arazi mülkiyeti, arazilerin kiralandığı yerler ve yıllık üretim yapılan arazi alanı miktarları sorulmuştur.

Kooperatif ortağı üreticilerin % 17.24'ünün, ortak olmayan üreticilerin ise % 33.33' ünün arazi mülkiyetlerinin kendilerine ait olduğu belirlenmiştir. Kooperatif ortağı üreticilerin % 17.24' ü kiralık arazi kullanırken, % 65.52' si hem kendi arazilerinde hem de kiraladıkları arazilerde üretim yapmaktadırlar. Kira olan arazilerin % 8.00' i devletten ve % 92.00' si özel şahıs ya da kurum tarafından sağlanmaktadır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise, % 46.67' si kiralık arazi kullanırken, % 20.00'si hem kendi hem de kiralık arazileri kullanmaktadırlar. Arazilerin % 20.00 oranında devlet, % 80.00 oranında özel şahıs ya da kurum oldukları belirlenmiştir (Çizelge 4.5).

Tarımsal üretimde mevcut üretim alanı, üretimin yapısı ve verimliliğini doğrudan etkileyen bir unsurdur. Kooperatife ortak üreticilerde yıllık ortalama kullanılan üretim alanının 4 ile 200 da arasında olduğu belirlenmiştir. Anket yapılan üreticilerin % 41.38'i 11 – 25 da, % 34.48'i 51 – 100 da arasında arazi kullanmaktadırlar. Kooperatife ortak olmayan üreticilerde yıllık üretim yapılan arazi alanları genellikle kooperatif ortağı üreticilere göre daha küçüktür. Araziler 5 da ile 200 arasında değişmektedir. Üreticilerin % 60.00'ı 10 dekadardan küçük arazilerde, % 26.67'si 11 – 25 da arasındaki alanlarda yıllık üretimlerini gerçekleştirmektedirler (Çizelge 4.6). Kooperatif ortağı olmayan üreticilerden 75 da dan daha büyük alanda üretim yapan bulunmazken, kooperatife ortak olan üreticilerde bu oran % 10.00'un üzerindedir.

Çizelge 4.5. Arazi tasarruf durumu

Arazinin Tasarruf Durumu	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Mülk	17.24	33.33
Kira	17.24	46.67
Mülk ve Kira	65.52	20.00
Kiralanan Kurum		
Devlet	8.00	20.00
Özel Şahıs ya da Kurum	92.00	80.00

Çizelge 4.6. Üreticilerin yıllık ortalama arazi kullanım miktarlar (da)

Arazi Büyüklüğü (da)	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
<10	17.24	60.00
11-25	41.38	26.67
26-50	13.76	6.67
51-75	17.24	-
76-100	3.45	-
101-150	3.45	-
151-200	3.45	6.67

4.3. İşletmelerde İşgücü Durumu

İşletmelerde kooperatife ortak olan üreticilerin aile nüfus ortalaması işletme başına 2.65 kişidir. % 48.28'i 1 – 2 kişi arasında, % 51.72'si 3 – 5 kişi arasındadır. Kooperatife ortak olmayan işletmelerde, işletmede çalışan aile nüfusu ortalama işletme başına 3.86 kişidir. 1 – 2 kişi aralığında % 40.00 oranında, 3 – 5 kişi aralığında % 60.00 oranında aile üyesi işletmelerde çalışmaktadır.

Fidan üretimi yapılan işletmelerde kullanılan işgücü mevcudu incelendiğinde, kooperatife ortak olan üreticilerin % 54.55'i günlük, % 30.30'u sürekli ve % 15.15'i mevsimlik işçi kullandığı tespit edilmiştir. Kooperatife ortak olan üreticilerin işletmelerinde % 10.35'inde sosyal güvence ile çalışan işçiler vardır. Bunların tamamı sürekli çalışan işçilerdir. Kooperatife ortak olmayan üreticiler, % 84.62 oranında günlük ve % 15.38 oranında mevsimlik işçi tercih ettikleri saptanmıştır. Kooperatife ortak olmayan işletmeler genelde küçük ölçekli oldukları için anket yapılan işletmeler arasında sürekli işçi kullanan üretici ile karşılaşılmamıştır.

Yapılan çalışmada kooperatife ortak olan işletmelerde, Ziraat Mühendisi ve Ziraat Teknikerlerine sahip olan işletmelerin oranı % 6.90'dır. Çalışan Ziraat Mühendisleri'nin sosyal güvencesi SSK, Ziraat Tekniker'lerin ise Bağ-kur'dur. Kooperatif ortağı üreticiler genellikle Ziraat Mühendisi ihtiyacını bağlı buldukları kooperatiftan temin etmektedirler. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin tamamında çalışan işçilerin sosyal güvencesi yoktur. Bu işletmelerde ayrıca Ziraat Mühendisi veya Ziraat Teknikeri de çalışmamaktadır (Çizelge 4.7). Bu durum bize Türkiye genelinde olduğu gibi tarım işçisinin sosyal güvencesi olmadığını göstermektedir.

Bölgedeki işletmelerde teknik bilgiler için danışman kullanımı kooperatife ortak olan üreticilerde % 96.55 oranındayken, kooperatife ortak olmayan üreticilerde % 40.00 oranındadır.

Kooperatife ortak üreticilerin % 63.47 oranında danışman olarak kooperatifin yetkililerini ve Ziraat Mühendislerini, % 17.07 oranında tarım

teşkilatını tercih ettikleri saptanmıştır. Kooperatife ortak olmayan üreticiler ise, % 57.14 oranında tarım teşkilatının danışmanlığını kullanırken, % 47.86 oranında bölgedeki ilaç ve gübre bayileri ile çevre üreticilerinden yardım aldıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.7. Üreticilerin işgücü oranları

		Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Aile Nüfusu İşgücü	< 2	48.28	40.00
	3 - 5	51.72	60.00
	Ortalama	2.65	3.86
İşgücü Mevcudu	Günlük	54.55	84.62
	Mevsimlik	15.15	15.38
	Sürekli	30.30	-
Nitelikli Eleman Mevcudu	Ziraat Müh.	6.90	-
	Ziraat Tek.	6.90	-

Çizelge 4.8. Üreticilerin teknik bilgiler için danışman kullanım oranları (%)

Yardım Alma Yerleri	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Özel danışman	12.20	57.14
Kooperatif	63.41	-
Tarım teşkilatı	17.07	42.86
Meslek Yüksek Okulu	7.32	-

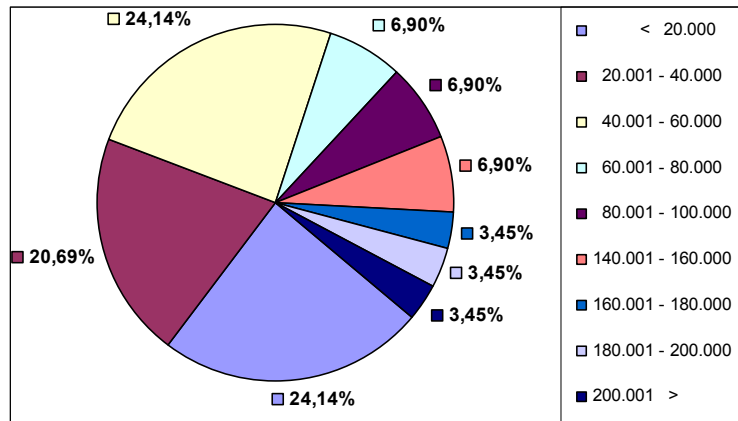
4.4. Fidan Üretimi

Bölgede üreticilerinden kooperatif ortağı olanların % 71.43'ü orta bünyeli, % 17.86'sı hafif bünyeli ve % 10.71'i ise ağır bünyeli topraklarda üretim yapmaktadırlar. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 53.33'ü orta bünyeli, % 33.33'ü ağır bünyeli ve % 13.33'ü hafif bünyeli toprak yapısını kullanarak meyve fidanı yetiştiriciliği yapmaktadırlar (Şekil 4.3).

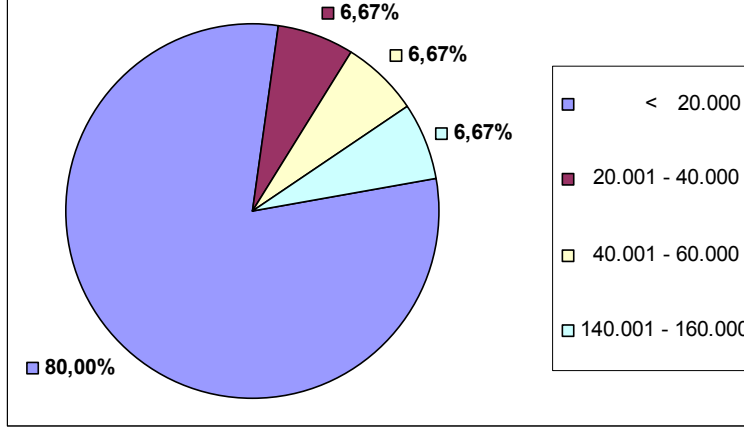
Şekil 4.3. S.S.Bademli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi fidanlığından bir görüntü.

Yapılan araştırmada işletmelerin yıllık fidan üretimleri incelendiğinde; kooperatife ortak olan üreticilerin yıllık 7.500 ile 300.000 adet arasında meyve fidanı ürettikleri belirlenmiştir. Üreticilerin yıllık en fazla meyve fidan üretim miktar aralıkları % 24.14 oranı ile 0 – 20.000 adet ve % 24.14 oranı ile 40.001 – 60.000 adet olarak gerçekleştiği belirlenmiştir. Daha sonra sırasıyla; % 20.69 oranında 20.001 – 40.000 adet meyve fidanı, % 6.90 oranında 60.001 – 80.000, 80.001 – 100.000 ve 140.001 – 160.000 adetlerde, % 3.45 oranında 160.001 – 180.000, 180.001 – 200.000 ve 200.000’ den fazla adetlerde meyve fidanı üretimi yapılmaktadır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Kooperatif ortağı olan üreticilerin yıllık fidan üretim miktarları.

Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin % 80.00'i 0 – 20.000 meyve fidanı arasında, % 6.67'si 20.001 – 40.000, 40.001 – 60.000 ve 140.001 – 160.000 adetlerde meyve fidanı üretimi yapmaktadırlar (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin yıllık fidan üretim miktarları.

Bölge fidancılarının üretim miktarlarını belirlemede değişik faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Kooperatif ortağı olanların % 46.43'ü arz – talep dengesine göre, % 3.57'si bir önceki seneki satışlarına göre üretim miktarlarını belirlerlerken, ortak olmayan üreticilerin % 55.56'sı arazi durumlarına, % 5.56'sı ise önceki sene yaptıkları satış miktarlarına göre belirlemektedirler (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Üretilen fidan miktarını etkileyen faktörler

Faktörler	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Arz Talep dengesi	46,43	16,66
İşgücü	14,29	5,56
Arazi durumu	7,14	55,56
Önceki yılki satış miktarı	3,57	5,56
Mali durumu	21,43	16,66
Rastgele	7,14	-

Ankete katılan meyve fidanı üreticilerinden kooperatife ortak olanların % 34.49'u, kooperatife ortak olmayanların % 20.00'si süs bitkisi yetiştiriciliği yaptıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmada üreticilerin anaç damızlığı, çeşit damızlığı, çöğür şaşırtma, çelik parseli ve daldırma parseline sahip olma oranları çizelge 4.10' da görülmektedir.

Çizelge 4.10. İşletmelerdeki mevcut parsel durumları

İşletmelerdeki Mevcut Parsel Adı	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)		Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Anaç Damızlığı	31.03	68,97	20.00	80.00
Çeşit Damızlığı	27.59	72.41	26.67	73.33
Çöğür Şaşırtma	17.86	82.14	13.33	86.67
Çelik	42.86	57.14	6.67	93.33
Daldırma	31.03	68.97	6.67	93.33

Araştırma bölgesinde anaç olarak çöğür ve klon anaçları kullanılmaktadır. Kooperatife ortak üreticiler % 79.31 oranında hem klon hem çöğür anaçlarıyla, % 20.69 oranında sadece çöğür anaçlarıyla üretim yapmaktadır. Çöğür anaçlarıyla yapılan üretimde türlerin yabancı çeşitleri kullanılmaktadır. Klon anaçlarıyla yapılan üretimde elma için MM 106, MM 111 ve M9, ayva için quince A kullanılmaktadır. Kullanılan klon anaçları türlere göre çizelge 4.11'de gösterilmiştir. Klon anaçları üretiminde en fazla % 75.86 ile elma, % 51.72 ile erikte olurken en az % 20.69 oranı ile ayvada kullanılmaktadır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin tamamı tohum anacı kullanmaktadırlar. Bu grup üreticilerde klon anacı kullanan bulunmamaktadır.

Çizelge 4.11. Kooperatife ortak üreticilerin kullandığı klon anaçlarının tür ve anaçlarının oranı (%)

Tür	Anaç İsmi	Üreticiler Oranı (%)	Üretici Sayısı
Elma	MM106, MM111, M9	75.86	44
Ayva	Quince A	20.69	12
Erik	Myrobolan C29	51.72	30
Kiraz	Maxima 14, CAB 6	31.03	18
Şeftali	GF 677, GxN 15, Cadaman	34.48	20
Armut	Ohf 333, BA 29	27.58	16

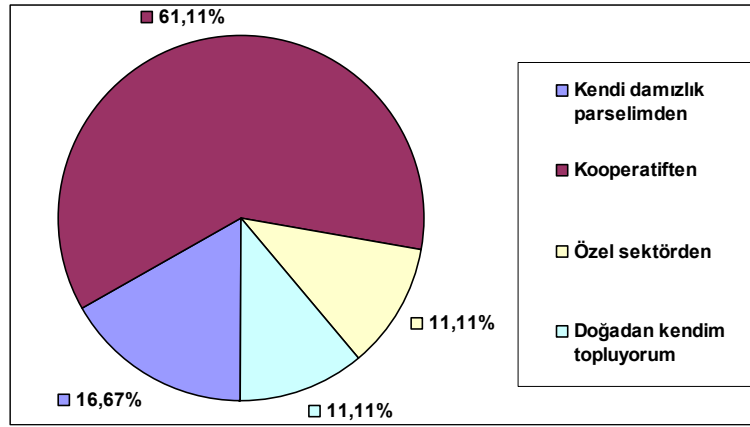
Kooperatife ortak üreticiler klon anaçlarının % 79.31'i Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nden temin etmektedir. Kooperatif klon anaçlarını yurt dışından ithal ederek ve kendi klon anaç damızlığından sağlamaktadır. % 27.58 oranında üreticiler kendi damızlık parsellerinden klon anaçlarını sağlamaktadır (Çizelge 4.12). Kendi klon anacını üreten fidancıların kullandıkları klon anacı üretim yöntemleri; % 63.16 oranında daldırma, % 36.84 oranında ise çelik ile çoğaltmadır.

Çizelge 4.12. Kooperatife ortak üreticilerin klon anacı sağlanma yerleri

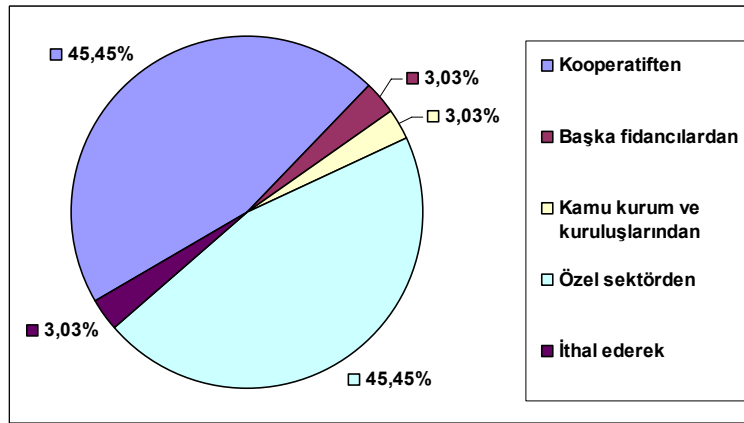
Sağlanan Yer	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Üretici Sayısı
Kendisi yetiştiriyor	27.58	16
Kooperatif	79.31	46
Diğer fidancılar	6.89	4
Özel sektör	13.79	8
İthal ederek	10.34	6

Çöğür anaçlarıyla üretim yapan kooperatife ortak üreticilerin % 17.24'ü çöğür anaçlarını tohumdan kendileri yetiştirmektedirler. % 17.24'ü hem tohumdan kendileri yetiştirmekte hem de çöğür olarak satın almaktadırlar. % 65.52'si ise çöğür halinde satın alarak bir mevsim geliştirdikten sonra aşılama yapmaktadırlar. Çöğür anaçlarını yetiştiren üreticiler tohumları; kendi damızlık parsellerinden, kooperatiften, özel sektörden veya doğadan toplayarak temin etmektedirler (Şekil 4.6).

Çöğür anaçlarını satın alarak kullananlar; kooperatiften, başka fidancıardan, kamu kurum ve kuruluşlarından, özel sektörden veya ithal ederek üretim yapmaktadırlar (Şekil 4.7).

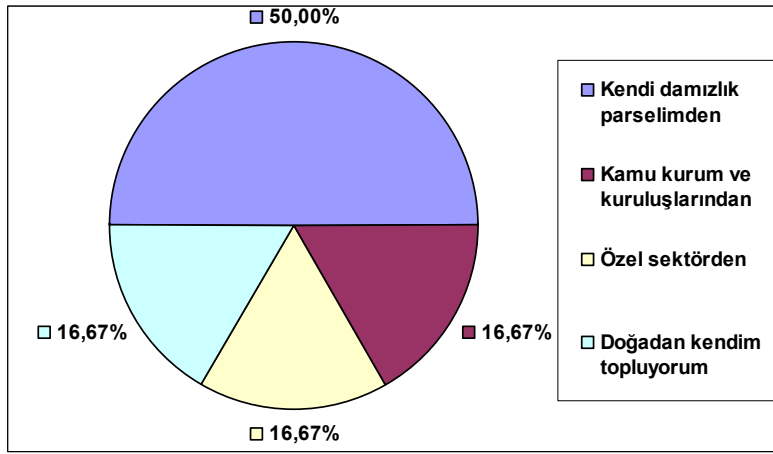
Şekil 4.6. Kooperatife ortak üreticilerin çöğür anaçlarının tohumunun temin yerlerinin yüzde oranları.

Şekil 4.7. Kooperatife ortak üreticilerin çöğür anaçlarını satın aldıkları yerlerin yüzde oranları.

Çöğür anaçlarıyla üretim yapan kooperatife ortak olmayan üreticilerin; % 6.67'si çöğür anaçlarını tohumdan kendilerinin yetiştirdiklerini, % 13.33'ü hem kendilerinin tohumdan yetiştirdiklerini hem de çöğür olarak satın aldıklarını ifade etmişlerdir. % 80.00'i ise çöğür olarak satın almaktadırlar. Tohumdan çöğür anacı yetiştirenler; kendi damızlık parsellerinden, kamu kurum ve kuruluşlarından, özel sektörden veya doğadan toplayarak sağlamaktadırlar (Şekil 4.8). Çöğür olarak satın alan üreticiler; % 6.25 oranında kamu kurum ve kuruluşlarından, % 93.75 oranında ise özel sektörden temin etmektedirler. Özel sektörden çöğür alınımının tamamı Bursa ili İnegöl ilçesinden yapılmaktadır.

Çöğür anacını kendi yetiştirenlerden kooperatife ortak üreticilerin % 85.00'i (34 üretici) tohumlara katlama uygulaması yaptıklarını belirtmişlerdir. Katlama ortamı olarak; % 31.58'i (12 üretici) sandık veya kasalarda açıkta, % 31.58'i (12 üretici) dışarıda toprak yüzeyinde tohumlara katlama uygulamaktadırlar. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 75.00'inin (6 üretici) tohumlara katlama uyguladığı saptanmıştır. Katlama ortamı olarak aynı oranlarda sandık veya kasalarda açıkta, sandık veya kasalarda bodrum mahzen vb. gibi yerleri ve dışarıda toprak yüzeyini tercih etmektedirler (Çizelge 4.13).

Şekil 4.8. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin çöğür anaçlarının tohumunun temin yerlerinin yüzde oranları.

Üretimde kullanılan yöntemlerden çelik ile çoğaltımı bölgedeki kooperatif ortağı olan üreticilerin % 55.17'si (32 üretici) kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 20.00'sinin (6 üretici) uygulamakta oldukları tespit edilmiştir.

Çelik ile çoğaltım yapılan türler; kooperatife ortak üreticilerde elma, ayva, erik, armut ve kirazdır. Kooperatife ortak olmayan üreticiler ise ayva, elma, söğüt ve iğde üretimi yapmaktadırlar. Çelik ile üretimde genel olarak kooperatif ortağı üreticiler % 38.46 (10 üretici) oranında yüksek ve % 38.46 (10 üretici) oranında orta düzeyde başarı elde etmişken, % 23.08'sinin (6 üretici) başarı oranı düşüktür. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin tamamında çelik ile üretimde başarı oranı düşüktür.

Çizelge 4.13. Üreticilerin tohumlara uyguladıkları katlama oranı ve katlama ortamı oranları

Uygulanan Katlama Ortamları	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Sandık veya kasalarda, açıkta	31,58	33,33
Sandık veya kasalarda, bodrum, mahzen vs. gibi yerlerde	15,79	33,33
Sandık veya kasalarda, soğuk hava deposunda	15,79	-
Dışarıda beton yastıklarda	5,26	-
Dışarıda toprak yüzeyinde	31,58	33,33

Çelik ile üretim yapan 32 üretici kooperatif ortağından 30 üreticisi (% 93.75) odun çeliğini kullanırken sadece % 6.25 olan 2 üretici yeşil çeliği kullanmaktadırlar. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 66.67'si (4 üretici) yarı odun çeliği, % 33.33'ü (2 üretici) odun çeliği kullanmaktadır.

Çelik ile üretim yapan kooperatif ortaklarının çeliğin köklenmesi için % 62.50'si (20 üretici) hormon kullanırken, kooperatife ortak olmayan üreticiler hormon kullanmamaktadır. Köklendirme ortamı olarak torf, toprak ve perlit tercih edilmektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Çelik ile üretimde kullanılan köklendirme ortamları

Kullanılan Ortam	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Torf	39.13	25.00
Perlit	26.09	25.00
Toprak	34.78	50.00

Çeliklerin bulunduğu köklendirme seralarında sıcaklık ve nem kontrolü kooperatife ortak işletmelerde % 75.00'i (18 üretici) havalandırma, % 25.00'i (6 üretici) sisleme ile sağlarken, kooperatife ortak olmayan işletmelerin tamamında havalandırma yaparak sağlanmaktadır.

Köklenen çeliklerin şaşırtılmasında, kooperatif ortak olan üreticilerin % 63.64 (28 üretici) oranında toprağa, % 22.72 (10 üretici) oranında viyollere, % 13.64 (6 üretici) oranında plastik torbaları tercih ederken, kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 71.43'ü (10 üretici) toprağa yaparken, % 28.57'si (4 üretici) plastik torbalara şaşırtmayı yapmaktadırlar.

Bölgede yapılan çalışmada aşı gözlerini kooperatife ortak olan üreticilerin % 40.82'si kendi damızlık parsellerinden, % 40.82'si kooperatiften, % 18.36'si ise özel şahıs ya da firmalardan sağladıkları belirlenmiştir. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin % 44.44'ü kendi damızlık parsellerinden, geriye kalan kısmı da özel şahıs ya da firmalardan ve çevresindeki üreticilerden aşı gözlerini sağlamaktadırlar.

Kooperatife ortak olan işletme sahiplerinin % 96.55'i de virüs adını, % 92.85'i aşı gözü ve anaç ile taşınan hastalık etmenlerini bildiklerini ifade etmekle birlikte, virüsün aşı materyali ile taşınıp, taşınmadığını bildikleri net olarak ortaya konulamamıştır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 86.67'si aşı gözü ve anaç ile taşınan hastalıkları bilmekteyken, % 80.00'i virüs adını bilmektedirler.

Bölgedeki üreticilerin kullandıkları aşı gözlerinin adına doğru olduğuna inançları yüksektir. Kooperatif ortaklarının aşı materyalinin hastalık etmenlerinden ari olduklarına inançları düşükken, ortak olmayan üreticilerin yüksek oranda aşı gözlerine ve fidanlara virüs testlerinin yapılmadığını belirtmişlerdir (Çizelge 4.15). Şekil 4.9 ve şekil 4.10' da aşı yapımı ve bağlama işlemi görülmektedir.

Çizelge 4.15. Üreticilerin aşı materyalinin adına doğru olduğu, hastalık etmenlerinden ari olduğu, aşı gözlerine fidan testi yapıldığına inanma oranları

	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)		Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Aşı materyalinin adına doğru olduğunu biliyor musunuz?	89.66	10.34	80.00	20.00
Aldığınız materyalin hastalık etmenlerinden ari olduğunu biliyor musunuz?	37.93	62.07	80.00	20.00
Aldığınız aşı materyali veya fidanlara virüs testleri yapılıyor mu?	24.14	75.86	6.67	93.33

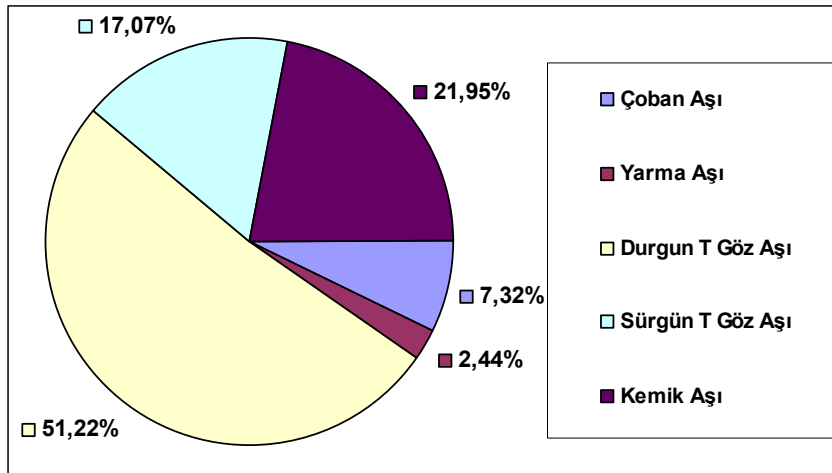

Şekil 4.9. Fidanlıkta aşı işlemi görüntüsü.

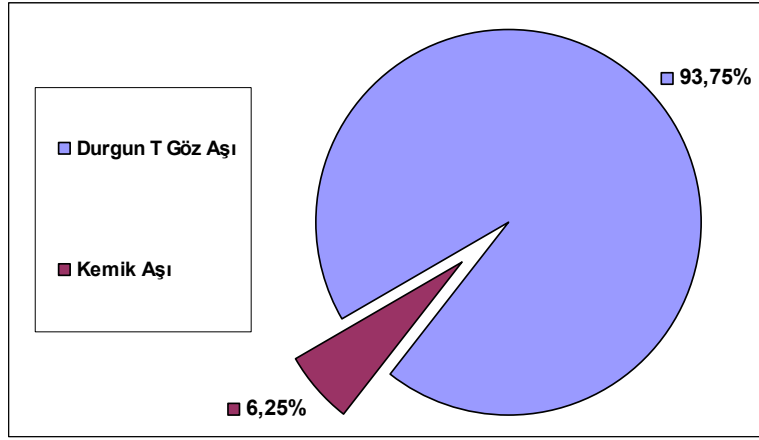
Şekil 4.10. Fidanlıkta aşı yapılmış ve bağlanmış bir fidan görüntüsü.

Bölgedeki bütün fidan yetiştiricilerinin yoğun olarak kullandıkları aşı yöntemi “durgun T göz” aşısıdır. Kooperatife ortak üreticilerin % 51.22’si durgun t göz aşısını tercih etmektedir. Bunun dışında % 21.95 oranında kemik aşı ve % 17.07 oranında da sürgün T göz aşısı yaptıkları belirlenmiştir (Şekil 4.11). Üreticiler kemik aşığı özellikle tutmayan durgun T göz aşılarını yenilemek için yapmaktadırlar.

Şekil 4.11. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları aşı tipleri.

Kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise % 93.75'i durgun T göz aşısı yapmaktayken % 6.25'i kemik aşısını kullanmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları aşı tipleri.

Bir kişi bir bağlayıcı ile günde ortalama kooperatif ortağı üreticiler % 42.86 oranında 750 – 1000 adet, kooperatif ortağı olmayan üreticiler ise % 60.00 oranında 750 – 1000 adet aşı yaptığını belirtmişlerdir (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Üreticilerin yaptırdıkları aşı miktarları

Aşı Sayısı (adet/gün)	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
750 - 1000	42.86	60.00
1001 - 1250	17.86	20.00
1251 - 1500	32.14	15.00
1501 >	7.14	5.00

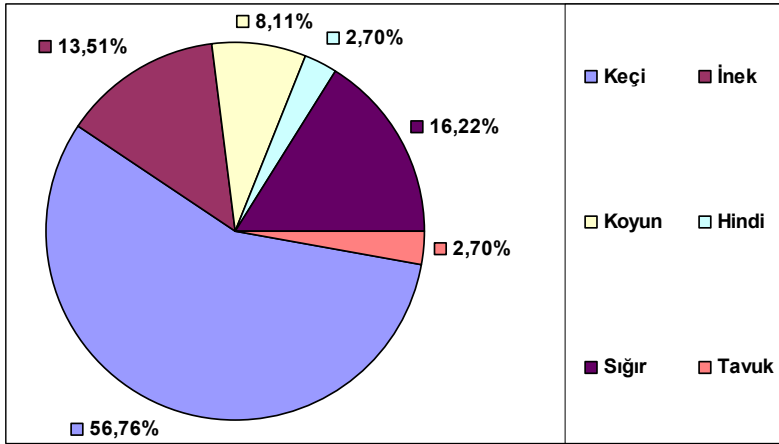
Aşıların yapım tarihleri genellikle ağustos ayında başlayarak ekim ayına kadar devam etmektedir. Aşı tarihleri türlere, iklim koşullarına ve aşı yapan işçi sayısına göre değişiklikler göstermektedir. Bir önceki sene sonbaharda tutmayan aşılarla da mart ayında kemik aşısı yapılarak yenilenmektedirler.

4.5. Fidan İşletmelerinde Bakım İşlemleri

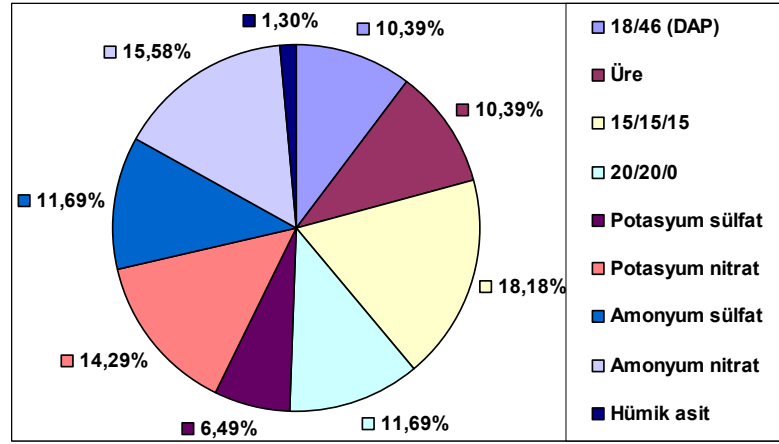
4.5.1. Gübreleme

Yörede doğal ve kimyasal gübre kullanımı yoğun olarak yapılmaktadır. Kooperatife ortak üreticilerin % 10.34'ü sadece doğal gübre, % 13.79'u sadece kimyasal gübre, % 75.86'sı her iki gübreyi birlikte kullanmaktadır. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin sadece doğal gübre kullananlarının oranı % 20.00, sadece kimyasal gübre kullananların oranı % 40.00 iken, her iki gübreyi birlikte kullananların oranı % 40.00'tir.

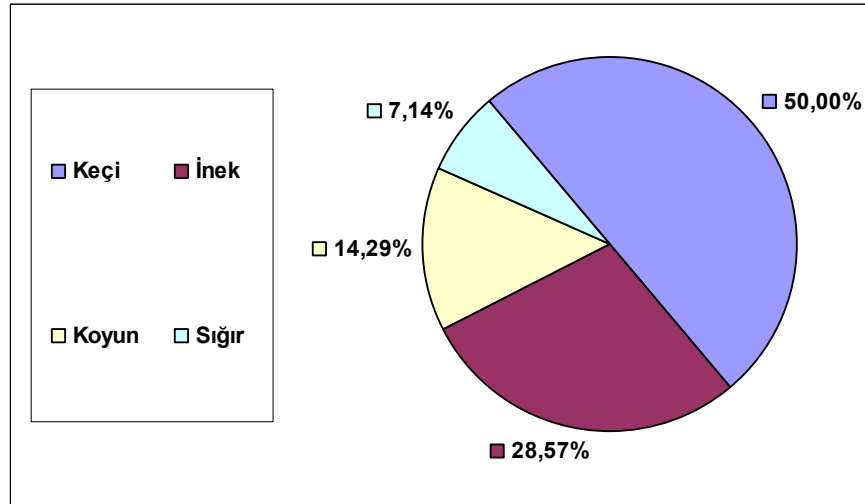
Yapılan çalışmada kooperatife ortak üreticilerin % 56.76'sı yanmış keçi, % 16.22'si yanmış inek gübresini doğal gübre olarak kullanmaktadırlar (Şekil 4.13). Kimyasal gübrelerden DAP, 15-15-15, 20-20-0, potasyum sülfat, potasyum nitrat, amonyum sülfat, amonyum nitrat ve hümkik asit kullanıldığı belirlenmiştir (Şekil 4.14). Kooperatife ortak olmayan üreticilerin doğal gübre olarak % 50.00 oranında yanmış keçi, % 28.57 oranında yanmış inek gübresini tercih ettikleri saptanmıştır (Şekil 4.15).

Şekil 4.13. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları doğal gübreler ve oranları.

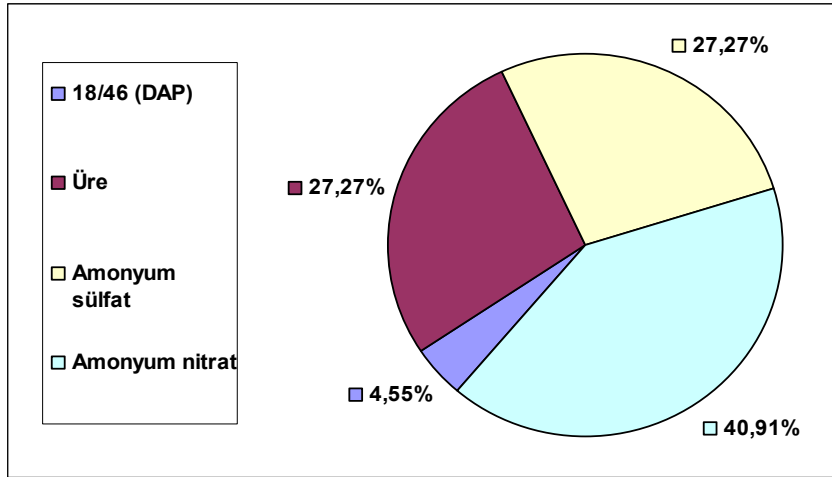

Şekil 4.14. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları kimyasal gübreler ve oranları.

Şekil 4.15. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları doğal gübreler ve oranları.

Kimyasal gübre tercihleri kooperatife ortak olanlar kadar çok farklı türde değildir. Kullandıkları kimyasal gübreler; DAP, üre, amonyum sülfat ve amonyum nitratdır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları kimyasal gübreler ve oranları.

Bölgedeki üreticilerin gübreleme yapmadan önce genellikle toprak analizi yaptırdıkları saptanmıştır. Kooperatife ortak üreticilerin % 96.55'i, ortak olmayan üreticilerin % 75.00'inin toprak analizi yaptırdığı belirlenmiştir. Toprak analizi yaptıran kooperatife ortak olan fidan yetiştiricilerinin % 72.73'ü Ödemiş İlçe Tarım Müdürlüğü'ne, % 15.15'i Ege Üniversitesine, % 3.03'ü özel kuruluşlara toprak analizlerini yaptırırken, % 9.09'u sertifikalı fidan üretimi yaptıkları için toprak analizlerini İzmir İl Tarım Müdürlüğü'ne yaptırmaktadırlar. Kooperatif ortağı olmayan fidan yetiştiricilerinin tamamı toprak analizlerini Ödemiş İlçe Tarım Müdürlüğü'ne yaptırmaktadırlar.

Gübrelemeyi bölge üreticilerinden kooperatife ortak olan üreticiler sırayla fidanın büyüme periyodu, toprak analiz sonuçları, kendi bilgi ve tecrübesine, mevsime ve mali durumlarına göre yapmaktadırlar. Kooperatife ortak olmayan üreticiler ise sırasıyla kendi bilgi ve tecrübelerine, toprak analizine göre, fidanın büyüme periyoduna ve eşit oranda da mevsim, mali durum faktörlerine göre belirlemektedirler (Çizelge 4.17).

Üreticilerin bir dönem boyunca gübre kullanma sıklıkları çok değişkenlik göstermektedir. İncelenen üreticiler arasında kooperatife ortak olan işletmelerde % 45.45 oranında 1 – 3 kez, % 58.82 oranında da dekara 50 kg. gübre kullandıkları tespit edilmiştir. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 70.58'si

bir yetiştiricilik döneminde 1 – 3 kez gübre uygulaması yaparken, % 50.00'si dekara 50 kg. gübre kullanmaktadır (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.17. Üreticilerin gübreleme yaparken dikkat ettikleri faktörler (%)

Faktörler	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Fidanın büyüme periyoduna göre	40.00	20.00
Toprak tahliline göre	32.00	26.66
Kendi deneyimlerine göre	20.00	40.00
Mevsime göre	4.00	6.67
Nakit sermaye durumuna göre	4.00	6.67

Çizelge 4.18. Üreticilerin bir yetiştiricilik döneminde gübreleme sayısı

Gübreleme Sayısı	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
1-3	45.45	70.58
4-6	40.91	29.42
7-9	4.55	-
10-12	9.09	-

4.5.2. Hastalık ve zararlılarla mücadele

Üreticilerin karşılaştıkları en önemli sorunlarından olan hastalık ve zararlılar ile mücadele maliyetleri yükseltmektedir. Ankete katılan üreticilerin nematod, yaprak biti, beyaz sinek, kırmızı örümcek, galeri güvesi, kabuklu bit ve fare gibi zararlılar ile kanser, külleme, mantar ve zamk oluşumu gibi hastalıklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

İncelenen işletmelerde kooperatif ortağı üreticilerin % 43.40 oranında kırmızı örümcek, % 20.75 oranında nematod ve % 20.75 oranında yaprak biti sorunu ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerde % 46.15 oranında kırmızı örümcek, % 38.46 oranında nematod sorunu yapılan anketler ile belirlenmiştir.

Bununla birlikte Pirinçi köyünde üretim yapan üreticilerin tamamında fare zararlısı ekonomik zarar eşliğinin üzerinde zarar yaptığını ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmada kooperatif ortağı üreticilerin % 55.26'sında mantar, % 28.95'inde kanser ve % 10.53'ünde külleme hastalıkları ile karşılaştıkları görülmüştür. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerde de aynı hastalıklar % 52.94 oranında fungal hastalıklar, % 41.18 oranında kanser ve % 5.88 oranında külleme ile karşılaştıkları saptanmıştır.

Üreticilerin tamamı tarımsal ilaçlama konusunda ilaç bayilerine danışırken, bir kısmı da kendileri karar vermektedirler. Yörede ilaçlama başlangıcı genellikle hastalığın ya da zararlıların görüldüğü zamandır. Çizelge 4.19' de bölgede hastalık ve zararlılara karşı kullanılan ilaçların ticari isimleri ve etkili madde içerikleri belirtilmiştir.

Çizelge 4.19. Üreticilerin hastalık ve zararlılara karşı kullandıkları ilaçlar

İlaç Adı	Etkili Madde	Hastalık - Zararlı
Penncozeb Blue	Mancozeb	Fungus
Captan Onca	Captan	Fungus
Aliette	Fosetyl-Al	Fungus
Primor WG	Primor WG	Yaprak Büken
Aliette	Fosetyl-Al	Zamk Hastalığı
Decis	Deltamethrin	Beyaz Sinek
Neoron	Bromopropylate	Kırmızı Örümcek
Mostar	Acetamiprid	Yaprak Biti
Nemak	Profenofos	Nematod

Üreticiler yabancı ot mücadelesini genellikle yabancı ot ilacı (herbisit) kullanarak yaparlarken, elle çapalayarak ve çapa makinası kullanarak da yapmaktadırlar.

Kooperatif ortağı üreticilerin % 54.00'ü yabancı ot ilacı, % 28.00'i elle çapalayarak, % 18.00'i ise çapa makinası ile yabancı ot mücadelesini gerçekleştirmektedirler. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin; % 60.00'ı yabancı ot ilacı, % 32.00'si elle çapalayarak ve % 8.00'i de çapa makinası ile

mücadelelerini gerçekleştirmektedirler. Kullanılan yabancı ot ilaçlarının isimleri ve oranları çizelge 4.20’ de belirtilmiştir.

Çizelge 4.20. Üreticilerin kullandıkları yabancı ot ilaçları isimleri ve kullanılma oranları

İlaç Adı	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Gramakson	53.85	27.78
Roundup	25.64	11.11
Trifilin	7.69	-
Mamba	12.82	44.44
Herb-Amin	-	16.67

4.5.3. Sulama

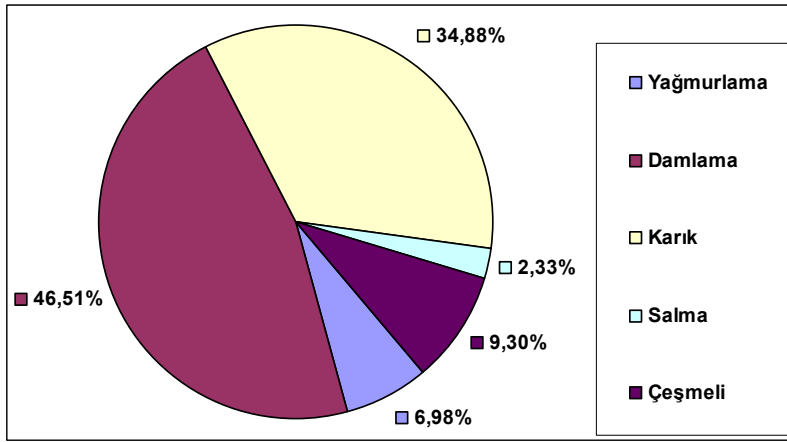
Fidanların normal gelişmesi ve kaliteli olması için suya gereksinimleri vardır. İncelenen işletmelerde sulama yöntemi olarak yağmurlama, damla, karık ve salma sulama ile çeşmeli sulama sistemleri kullanılmaktadır. Bölge üreticileri kendileri çeşmeli sulama yöntemini bulmuşlardır. Bu yöntem karık sulama sistemine benzemekte olup, karıklar sıra üzeri boyu boyunca açılmadan kısa mesafeler ile açılarak uygulanmaktadır. Bir sıra üzerinde 5 – 6 adet karık açılarak, sırayla suyun karıkları doldurduktan sonra, sonraki karığa geçmesi sağlanıyor. Kooperatif ortağı üreticiler en fazla % 46.51 oranında damla sistemini kullanırken, % 34.88 oranında karık sistemi ile sulama yapmaktadırlar (Şekil 4.17). Kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 63.16’sı karık, % 21.05’i çeşmeli sulama yöntemini kullandıkları belirlenmiştir (Şekil 4.18 - 4.19).

Sulama sıklıkları bölgede damla sistemi kullananlarda genellikle 1 – 3 günde bir yapılırken, diğer yöntemlerde 4 – 12 günde bir yapılmaktadır. Kooperatife ortak üreticilerde 4 – 6 günde bir sulama yapma oranı % 51.86, 7 – 9 günde bir sulama yapma oranı ise % 22.22’ dir. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin 7 – 9 günde bir sulama yapma oranı % 40.00, 1 – 3 günde bir sulama yapma oranı da % 26.67 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.21). Tüm üreticiler

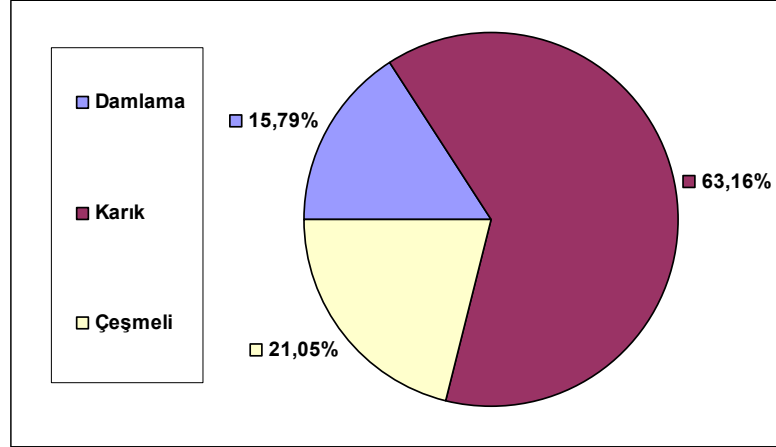
kullanılan su miktarının yeterliliğini toprak tavına göre belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 4.17. Çeşmeli sulama yöntemi ile sulanmış fidanlık görüntüsü.

Şekil 4.18. Kooperatife ortak üreticilerin kullandıkları sulama sistemlerini.

Şekil 4.19. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin kullandıkları sulama sistemleri.

Çizelge 4.21. Üreticilerin uyguladıkları sulama aralıkları

Sulama Aralığı	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
1-3 gün	18.52	26.67
4-6 gün	51.86	20.00
7-9 gün	22.22	40.00
10-12 gün	3.70	13.33
12 gün >	3.70	-

4.5.4. Budama ve söküm

Kaliteli fidan yetiştirmek için gelişme döneminde fidanlara kültürel işlemlerden budamanın yapılması gereklidir. Yörede kooperatif ortağı olan üreticilerin % 79.31'i, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin de % 93.33'ü gelişme döneminde budama yapmaktadırlar.

Fidanların söküm zamanları bölgede sonbaharda kasım ayı ile başlayarak ilkbaharda nisan ayına kadar devam etmektedir.

Fidancılıkta söküm üretimin son aşamasıdır. İncelenen işletmelerde kooperatif ortağı üreticilerin % 84.85'i oranında fidanları talep oldukça, % 15.15'i ise fidanların hepsini birlikte söktükleri belirlenmiştir. Fidanların sökümünü % 72.97 oranında makine ile yaparlarken % 27.03 oranında elle yapmaktadırlar.

Kooperatif ortağı olmayan üreticiler fidanların sökümünü % 60.80 oranında hepsini birlikte, % 39.20 oranında talep geldikçe söktükleri tespit edilmiştir. Fidanların sökümü % 88.24 oranında makine ile % 11.76 oranında el ile yapılmaktadır.

Şekil 4.20. Fidanların hendekleme işlemi.

Fidanlar söküldükten sonra hendekleme yöntemiyle toprakta ya da soğuk hava depolarında satış için bekletilmektedir (Şekil 4.20). Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin kendisine ait soğuk hava deposu mevcuttur. Kooperatif ortaklarının % 71.06'sı hendekleme yaparak, % 28.94'ü ise kooperatifin soğuk hava depolarını kullanmaktadırlar. Kooperatifin soğuk hava deposu +2 / +4 ° C arasında, 450 m² büyüklüğünde ve 200.000 adet fidan kapasitesindedir. Kooperatife ortak olmayan üreticilerin tamamı hendekleme yaparak fidanları satışa kadar bekletmektedirler.

4.6. Pazarlama

Ürünlerin pazarlanmasında kooperatif ortağı olan üreticiler ile ortak olmayan üreticiler farklılık göstermektedir. Kooperatif ortağı üreticilerin % 48.28'si kooperatif aracılığıyla, % 46.55'i müşterilerin talep etmesiyle, % 5.17'i ise bayiler aracılığıyla ürünlerini pazarlamaktadırlar. Kooperatif ortağı

olmayan üreticiler ise % 44.00 oranında tüccarlara, % 28.00 oranında şehir pazarlarına götürerek, % 28.00'i de müşterilerin talep etmesiyle ürünlerinin pazarlamasını yapmaktadırlar.

Pazarlama sırasında üreticiler sertifika sorunu, çeşit sorunu, istenilen anacın kullanılmamış olması, fidanın büyüklüğü, fidanın dallanma şekli, zayıf kök gelişimi, nakliye sorunları, tahsilat sorunları, yeni pazarların olmaması, alıcının bilinçsiz olması, talebin devamlı olmaması, şehir pazarlarında yer bulma sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Üreticilerin pazarlamada karşılaştığı sorunlar

Karşılaşılan Sorunlar	Kooperatif Ortağı Üreticiler (%)	Kooperatif Ortağı Olmayan Üreticiler (%)
Sertifika sorunu	37.93	6.66
Çeşit sorunu	34.48	6.66
İstenilen anacın kullanılmamış olması	24.13	-
Fidanın büyüklüğü	48.27	6.66
Fidanın dallanma şekli	10.34	6.66
Zayıf kök gelişimi	10.34	20.00
Nakliye sorunları	17.24	33.33
Tahsilat sorunu	13.79	-
Pazar bulma sorunu	10.34	-
Alıcının bilinçsiz olması	6.89	-
Talep devamlı olmaması	-	13.33
Fiyat düşüklüğü	-	13.33
Pazarda yer bulma sıkıntısı	-	13.33

Kooperatif ortağı üreticilerde pazarlamada karşılaşılan sorunlar genellikle fidan ile ilgili olduğu görülürken, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin tahsilat ve yeni pazar bulmadır.

Kooperatif ortağı olmayan üreticiler genelde ürünleri bölgedeki tüccarlara satmakta ya da kendileri araç tutarak bölge illerdeki pazarlarda satmaya çalışmaktadırlar. Ancak, tüccara sattıklarında gelirlerinin çok az olduğunu, kendileri nakliye tutmak istediklerinde de maliyetin çok arttığını belirtmişlerdir.

Maliyetin yükselme nedenleri olarak da kamyonet kirası (günlük 60 TL), akaryakıt, şoförün yemeği ve otel masraflarının olduğunu belirtmişlerdir.

Üreticilerin hiçbirinin ihracat yapmadıkları belirlenmiştir. Ancak, kooperatif ortağı üreticiler bireysel olmasa da Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Pazar bulduğunda kooperatif aracılığıyla ihracat yapabilmektedirler.

Fidan fiyatları arz – talebe ve piyasaya göre belirlenmektedir. Fidanları türleri arasındaki fiyat farkları da arz – talep dengesine göre değişmektedir.

İncelenen araştırma bölgesinde satılmayan fidanlar, kooperatife ortak olan üreticilerde % 79.31 oranında yakılarak imha edilirken, % 20.69 oranında ise tüplü fidan olarak değerlendirilmektedir. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin % 53.33'ü satılmayan fidanları yakarak imha, % 46.67'si tüplü fidan yaparak satılana kadar bekletmektedirler.

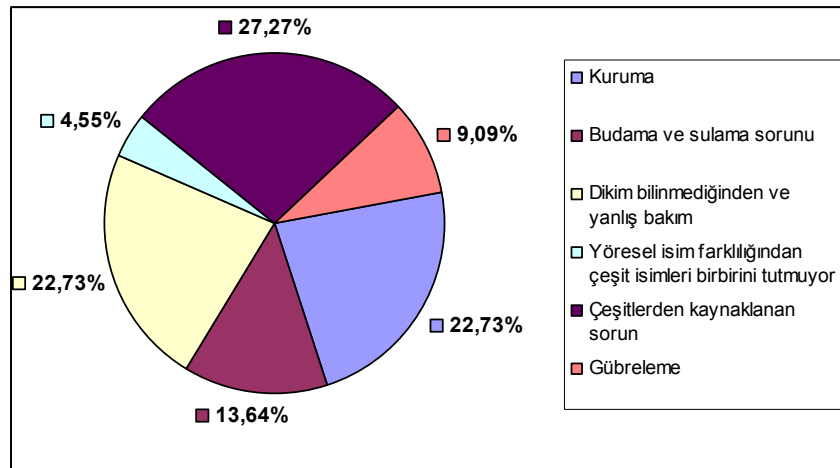
Fidan üreticileri müşterilerine satacakları ürünün çeşit tercihinde genellikle yardımcı olmaktadır. Kooperatif ortağı üreticilerin % 89.66'sı, kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 60.00' ı çeşit tercihinde müşteriye çeşit seçiminde yardımcı olmaktadır. Müşterilerin kooperatif ortaklarının % 96.55'inden, kooperatife ortak olmayan üreticilerin % 86.67'sinden anaç çeşidi tercihleri oldukları belirlenmiştir.

Alıcıların, kooperatif ortaklarından alınan bilgiye göre % 52.94'ü, kooperatif ortağı olmayan üreticilerinden alınan bilgiye göre % 66.67'si tür/çeşitlerde gerekli olan tozlayıcı ihtiyacından haberdar oldukları belirlenmiştir. Bilgisi olmayan müşterilere ise kooperatif ortaklarının % 89.66'sı, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin % 60.00'ı tozlayıcı konusunda alıcıya yönlendirmede bulunmaktadır.

4.7. Satış Sonrası İşlemler

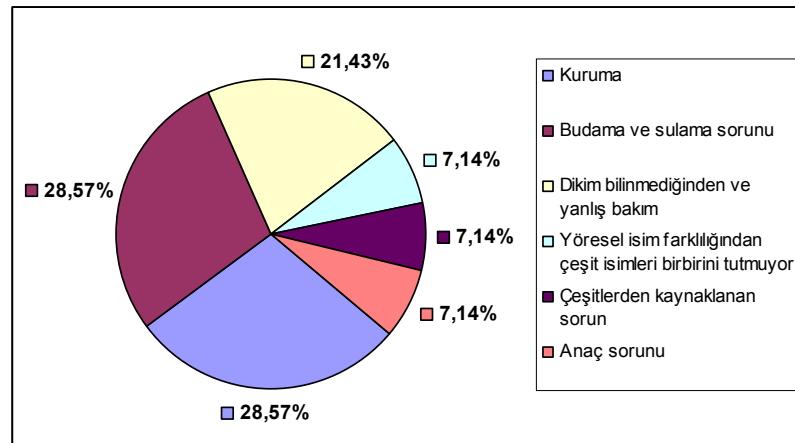
İncelenen işletmelerde kooperatif ortağı olan üreticilerin % 65.52'si, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin % 46.67'si satış sonrası müşteriye bahçe

kurulması aşamasında teknik bilgi ve destek sağlamaktadırlar. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin oranının düşük çıkmasının sebebi; üreticilerin satışı genellikle tüccara ya da pazarda fidanı satmasından kaynaklanmaktadır. Bahçe kurulduktan sonra üreticilere genelde kuruma, budama ve sulama sorunu, dikimin ve bakım işlemlerinin yanlış uygulanması, yöresel isim farklılıklarından çeşit isimlerinin birbirini tutmaması, çeşitlerden kaynaklanan sorunlar, anaç sorunu, gübreleme sorunu iletilmektedir (Şekil 4.21 – 4.22).

Şekil 4.21. Kooperatif ortağı üreticilerin satış sonrası karşılaştığı sorunlar.

Üreticiler fidanlardan kaynaklanan sorunlara çözüm olarak yeniden fidan temini yoluyla müşterinin mağduriyetini giderme yolunu seçmektedirler. Fidan kaynaklanmayan sorunlarda ise genellikle müşteri kaybetmemek için hata yarı yarıya telafi edilmektedir.

Şekil 4.22. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin satış sonrası karşılaştığı sorunlar.

5. TARTIŞMA

Ödemiş ilçesi Bademli beldesinde meyve fidanı üretimine 1960'lı yılların başında başlanmış ve çok geçmeden 1968 yılında üreticileri bir çatı altında toplayarak, üretimi desteklemek amacıyla Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur. Kooperatife ortak olan üreticilerin yoğun olarak 1980'li yıllarda ticari olarak fidancılığa başlarken, üye olmayan üreticiler ise 1990'lı yıllarda başlamış ve 2000 yılından sonra sayılarının hızla arttığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar bize bölgedeki fidancılığın gelişiminin kooperatif ile olduğunu, bununla beraber bölgede fidan yetiştiriciliğine eğilimin artmasını sağladığını göstermiştir.

Kooperatife üye olan ve olmayan üreticilerin işletmelerin kurulma aşamasında kendi kaynaklarını kullandığı ve çoğunluğunun ortaksız olarak işletmelerinde çalıştığı belirlenmiştir. Üreticilerin fidancılık yanında ek iş olarak meyvecilik, sebzeçilik ve hayvancılıkla uğraştıkları görülmüştür.

Ödemiş, Bademli Beldesi'nde kooperatif ortağı üreticilerin % 17.24'ünün, ortak olmayan üreticilerin ise % 33.33'ünün arazi mülkiyetlerinin kendilerine ait olduğu belirlenmiştir. Kooperatif ortağı üreticilerin % 17.24'ü kiralık arazi kullanırken, % 65.52'si hem kendi arazilerinde hem de kiraladıkları arazilerde üretim yapmaktadırlar. Kira olan arazilerin tamamına yakın bölümü özel şahıstan kiralanırken, çok küçük bir kısmı devletten (%8.00) kiralanmaktadır. Kooperatif ortağı üreticilerin kiralık arazi kullanımlarının kooperatif ortağı olmayan üreticilere göre daha fazla olmasının sebebi fidan yetiştirilen arazilerde gerekli olan münavebe uygulamasını daha sık yapmalarından kaynaklanmaktadır. Üreticilerin mevcut üretim alanları karşılaştırıldığında ise kooperatife üye olan üreticilerin üye olmayanlara göre üretim alanlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde fidan işletmelerinde Ergun ve ark.(2000), Akdeniz Bölgesi turunçgil işletmelerinde Demirtaş (2005) tarafından yapılan araştırmalarda; arazi mülkiyeti kendine ait olan üretici oranını sırasıyla % 46.7 ve % 90.00 olduğu bildirilmektedir.

Türkiye'de tarım işletmelerinde aile nüfusu iş gücü olarak yer almaktadır. Türkiye'de toplam kırsal nüfusun %70.00'i tarımda istihdam edilmektedir. Bu

çalışmada incelenen işletmelerde kooperatif ortağı üreticilerin ortalama aile nüfusu 2.65, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin ortalama aile nüfusu 3.86 kişidir. Kooperatif ortağı işletmelerin arazilerinin büyük olması ve daha bilinçli olmaları nedeni ile dışarıdan işgücü alma oranı daha fazladır. Mersin, Hatay, Adana, Antakya illerinde yapılan çalışmada ortalama aile nüfusu 4.37 kişi olarak belirlenmiştir (Demirtaş, 2005). Türkiye’de 78 özel fidan üreticisiyle çalışma yapan Ergun ve ark. (2000), işletmede çalışan aile birey sayısını 6.3 kişi olarak belirtmiştir. Türkiye’de tarımda istihdam edilen iş gücünün toplam istihdama oranının % 30.00’un üzerinde olmasına karşın, bu sektörün Türkiye’nin GSYİH’ na katkısı 2003 yılı itibariyle % 12.4’dür. Bu gelişme, tarımda çok düşük bir verimliliğin göstergesidir (Kesbiç, 2003).

Kooperatif ortağı üreticilerin yaş ortalamaları genelde 40 – 49 (ortalama 45.43), kooperatif ortağı olmayan üreticilerinin ise genelde 30 – 39 (ortalama 38.6) arasındadır. Mersin, Hatay, Adana, Antakya illerinde yapılan araştırmada üreticilerin yaş ortalaması 42 olarak saptanmıştır (Demirtaş, 2005). Antalya’da turunçgil işletmelerinde ortalama yaş oranı 48 olarak belirtilmiştir (Akkaya ve Çelikyurt, 1992).

Üreticilerin eğitim düzeylerine bakıldığında ise ilk öğretim seviyesinde olduğu görülmüştür. Ancak kooperatif ortağı üreticilerin kooperatif ortağı olmayanlara göre eğitim düzeylerinin ve bilgilerinin daha yüksek ve az miktarda da olsa üniversitelerin önlisans ve lisans programı mezunu üretici olduğu belirlenmiştir. Yörede yapılan bilinçlendirme çalışmalarında bu gerçeğin göz önünde bulundurulmasında son derece yarar vardır. Antalya’da yapılan bir araştırmada turunçgil işletmelerinde ortalama eğitim süresi 7.65 yıl olarak belirlenmiştir (Akkaya ve Çelikyurt, 1992).

Bademli’ deki işgücü durumu kooperatife üye olan ve olmayan üreticilerin her ikisinde de genellikle günlük işçi kullanıldığı belirlenmiş, kooperatife ortak olan işletmelerde Ziraat Mühendisi ve Ziraat Teknikerlerine sahip olan işletmelerin oranı % 6.90 olurken, kooperatife üye olmayanlarda Ziraat Mühendisi ve Ziraat Teknikerinin çalışmadığı belirlenmiştir. Kooperatif ortağı üreticilerin Ziraat Mühendisi ya da Ziraat Teknikeri çalıştırmalarının sebebi olarak kooperatif ortağı olmayan işletmelere göre büyük işletmeler oldukları ve büyük arazilerde

Üretim yaptıkları için teknik eleman desteğine ihtiyaç duyulduğu söylenbilir. Kooperatife ortak olan üreticilerin büyük bir çoğunluğu (% 63.47) danışmanlık hizmetlerini kooperatifin Ziraat Mühendisi'nden ve yetkililerinden alırlarken, ortak olmayanların büyük bir kısmı (% 57.14) tarım teşkilatından, % 47.86'lık kısmı ise bölgedeki ilaç ve gübre bayileri ile evre üreticilerinden almaktadırlar. İşletmelerde günlük işçi kullanımının daha çok tercih edilmesinin en önemli nedeni de sosyal güvencelerinin sağlanamamasıdır. Mersin, Hatay, Adana, Antakya bölgesinde daha önce yapılan bir çalışmada; kamu fidancılık işletmelerinin işletme başına bir üretim dönemi boyunca 175 gün ziraat mühendisi ve 288 gün ziraat teknikeri istihdam ettikleri belirlenmiştir. Nitelikli işgücü istihdamının özel fidancılık işletmelerinde ise çok düşük oranda olduğu belirtilmiştir (Demirtaş, 2005). Bu veriler birçok fidancılık işletmesinde çoğunlukla geleneksel yollar ile üretime devam edildiğini göstermektedir.

Bölgedeki üreticilerin büyük çoğunluğunun toprak analizi yaptırarak birlikte analiz sonuçlarına göre gübreleme yapma oranları iki üretici grubunda da ikinci sırayı almıştır. Kooperatife ortak olan üreticilerin büyük bir bölümü fidanın büyüme periyoduna göre belirledikleri gübreleme programını uygularken, ortak olmayanlar kendi tecrübelerine göre gübreleme programı uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak geleneksel üretim etkilerinin devam etmesi olabilir. Ayrıca kooperatife ortak üreticilerin gübre kullanım sıklıklarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre kooperatif ortaklarının daha bilinçli oldukları göz önünde tutulduğunda bu grubun ekonomik gücünün kooperatife ortak olmayan üreticilere göre daha fazla olduğu söylenbilir.

Kooperatif ortaklarının büyük bir kısmının damla sulama sistemine geçmiş olduğu ve bunun yanında karık sulama sistemini de kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca bölge üreticilerinin kendilerinin eşmeli sulama yöntemini buldukları ve kullandıkları saptanmıştır. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin damla sulama sisteminin kurulmasının maliyetli olması nedeniyle karık sulama yöntemini kullandıkları belirlenmiştir. Kooperatif ortağı üreticilerin su sorunu bulunmazken, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin su sorunu yüksek oranda bulunmaktadır. Tutar (1999) bölgede elma fidanı yetiştiricileri ile yaptığı çalışmada, sondaj yapılarak hemen her bölgeden su çıkarıldığını, fakat arazilerin tesviyesinin bozuk

olması ve aşırı su kullanılması sonucunda taban sularının derinleşmekte olduğunu belirtmiş ve önlem olarak damla sulama sistemine geçilmesi gerektiğini bildirmiştir. Son 10 yılda kooperatif ortağı üreticilerin damla sulama yöntemine büyük oranda geçtikleri bu çalışma ile tespit edilmiştir. Ancak, kooperatif ortağı olmayan üreticiler çeşitli nedenlerle damla sulama yöntemine geçemedikleri için hala su sorunu yaşamaktadırlar.

Bademli beldesinde ankete katılan üreticilerin nematod, yaprak biti, beyaz sinek, kırmızı örümcek, galeri güvesi, kabuklu bit ve fare gibi zararlılar ile kök kanseri, külleme, mantar ve zank oluşumu gibi hastalıklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin tamamı hastalık ve zararlılara karşı kimyasal mücadele yapmaktadırlar. Bölge üreticileri tarımsal ilaç bayilerinin yönlendirmeleri ile hastalık - zararlılar konusunda ilaçlama yapmaktadırlar. Bu sorunlara karşı (Penncozeb Blue, Captan Onca, Aliette, Primor WG, Aliette, Decis, Neoron, Mostar ve Nemak gibi) kimyasal ilaçların kullanıldığı belirlenmiştir. Bölge üreticileri genellikle ilaç dozunu, ilaçların üzerlerinde yazan bilgilere göre belirlemektedirler. Bu da bilinçli bir şekilde ilaçlama yaptıklarını göstermektedir. Tutar (1999) bölgede yaptığı araştırmada kırmızı örümcek, yaprak biti ve yaprak pireleri, külleme, karaleke gibi hastalık ve zararlılar ile karşılaştığını, üreticilerin bunlara karşı kimyasal mücadele uyguladıklarını saptamıştır. Kök kanserine kimyasal bir çözüm bulunamadığını, münavebe ve temiz çöğür kullanımının soruna çare olabileceğini belirtmiştir.

İncelenen işletmelerde kooperatif ortaklarının % 79.31' i kooperatif imkanları sebebiyle klon anacından üretim yapabilmektedirler. Kooperatif ortağı olmayan üreticiler geleneksel üretim yöntemleri ile üretim yaptıkları ortaya konmuştur. Üreticilerin bölgede her türlü meyve fidanı üretimi yaptıkları görülmüştür. Özellikle yumuşak çekirdekli meyvelerden elma, armut ve sert çekirdekli meyvelerden kiraz, erik üretiminin yoğunlukta olduğu gözlenmiştir. Ergun ve ark. (2000) kamu ve özel sektör fidancılığı araştırmalarında, kamu kuruluşlarında üretilen meyve fidanlarında tür sayısı, özel işletmelerde üretilen fidanların tür sayısına göre daha az olduğunu belirtmişler ve kamu kurumlarının genellikle satışı fazla olan türler üzerine yoğunlaştığını, özel işletmelerin ise müşteri taleplerini karşılamak amacıyla, tür ve çeşit sayısını arttırdıklarını

saptamışlardır. Kooperatife üye olanların üretimlerinin, üye olmayanlara göre daha yüksek yıllık fidan üretimleri olduğu görülmektedir. Bölge fidancılarının üretim miktarlarını ve türleri belirlemede kooperatif üyesi olanları arz-talep dengesi etkilerken, üye olmayanları en fazla arazi durumu etkilemektedir.

Bölgedeki üreticiler genellikle sertifikalı üretim yapmamaktadırlar. Sertifikalı fidan üretimi modern ve karlı meyveciliğin temeli olup meyvecilik için büyük önem taşımakla birlikte, bir kısım fidan bölgede sertifikalı fidan olarak üretilmekle birlikte, gerçek anlamda son çıkan “Meyve Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyon ve Pazarlanması” yönetmeliğine uygun değil, sadece toprak analizi ve fidan sökümü sırasında hastalık, zararlı kontrolünden ibarettir.

S.S. Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin bölge üreticilerinin gelişmesini sağlama, meyve fidancılığında yeni teknolojileri getirme, eğitim, pazar bulma gibi önemli işlevleri vardır. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin kooperatife ortak olmama nedenleri olarak % 60.00 oranında yüksek ücret ödenmesi gerekliliği, % 33.33 oranında herkesin alınmadığını göstermektedirler. Ayrıca, kooperatif yönetimindeki insanların kendilerine rant sağladığı ve ortak olsa da mevcut düzene entegre olmayacağını, % 6.67 oranında ise kooperatifin yararlı olmadığını düşünmektedirler.

Ürünlerin pazarlanması sırasında yaşanan sorunlara bakıldığında kooperatif ortaklarının yoğun olarak fidanın aşırı büyük olması, sertifika ve çeşit sorunları görülürken, kooperatif ortağı olmayan üreticilerde ise en önemli sorun olarak nakliye ve fidanın zayıf kök gelişimi görülmektedir. Bu sorunlara bakarak; kooperatif ortaklarının su sorunu olmaması ve damla sulama yöntemini kullanmaları sebebiyle, fidanın zayıf kök gelişimi sorunuyla kooperatif ortağı olmayan üreticilere göre daha az karşılaştıkları sonucuna varabiliriz.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de meyve fidanı üretimi bakımından birinci sırada bulunan İzmir ili Ödemiş İlçesi Bademli Beldesi, ülkemizde yetiştirilen başta yumuşak ve sert çekirdekli meyve türleri olmak üzere birçok meyve türünün fidan üretimini yaparak, fidan ihtiyacının yarıdan fazlasını karşılamaktadır. Fidan üretimi bakımından önemli bir yeri olan Bademli Beldesinde, Türkiye’nin fidancılıkla ilgili tek kooperatifi olan “S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi” bulunmaktadır. Bu çalışmada bölgede kooperatif ortağı üreticiler ile kooperatif ortağı olmayan üreticiler arasında yapılan anket çalışmasıyla, bölgedeki fidancılığın durumu ve sorunları, karşılaştırmalı olarak ortaya konulması, bunun yanı sıra kooperatifin, kooperatife ortak olan fidancılara katkısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma sonucunda incelenen işletmelerde üreticilerin yaşları karşılaştırıldığında kooperatife ortak üreticilerin kooperatife ortak olmayanlara göre daha yaşlı olduğu belirlenmiştir. Kooperatif ortaklarının ticari olarak fidan üreticiliğine yoğun olarak 1980’li yıllar olurken, kooperatif ortağı olmayanların daha sonra, özellikle son 10 yılda başladıkları belirlenmiştir. Kooperatif ortağı olmayanların da kooperatif ortaklarını örnek alarak fidan üretimine girdikleri görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin eğitim düzeylerinin genellikle ilköğretim (5 yıl) seviyesinde oldukları ortaya konmuş olmakla birlikte, kooperatif ortağı üreticilerde önlisans ve lisans eğitimi almış olanlarının da bulunduğu tespit edilmiş ve yapılan görüşmelerde eğitime açık oldukları belirlenmiştir. Yörede meyve fidanı üretimi ile ilgili olarak yürütülecek bilinçlendirme çalışmalarında bu gerçeğin göz önünde bulundurulması gereklidir.

İncelenen işletmelerde kooperatif ortağı üreticilerin yaklaşık $\frac{3}{4}$ ‘lük kısmının, kooperatife ortak olmayan üreticilerin ise yarısının ek iş yaptığı ve her iki üretici grubunda ek işlerin benzerlik gösterdiği ortaya konulmuştur. Kooperatif ortağı üreticilerin % 35.00’i ek iş olarak tarım dışı sektörde çalışırken, kooperatif ortağı olmayan üreticilerin tamamen tarım sektöründe faaliyet gösterdikleri tespit

edilmiştir. Kooperatif ortakları süs bitkisi yetiştiriciliğini ek iş olarak tanımlamazken, kooperatife ortak olmayan üreticiler süs bitkisi yetiştiriciliğini ek iş olarak tanımlamaktadırlar. İşletmelerde aile iş gücü sayılarına bakıldığında kooperatif ortaklarının ortalama aile nüfusu yaklaşık 3, kooperatife ortak olmayanların yaklaşık 4 kişi olarak saptanmıştır. Bu oranlara bakarak kooperatif ortağı üreticilerin kooperatife ortak olmayan üreticilere göre iş gücünü daha fazla oranda dışarıdan temin ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Bölge üreticilerinden kooperatif ortaklarının fidan üretimi yaptıkları araziler kooperatif ortağı olmayanlara göre daha büyük ve meyve fidanı üretim sayıları daha fazladır. Kooperatif ortakları meyve fidanı üretiminde çöğür anaçları ile üretimin yanında kooperatifin imkanları sebebiyle klon anaçları ile fidan üretimi yapmaktadırlar. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin sadece çöğür anaçları üzerinde fidan üretimi yaptıkları tespit edilmiştir.

Kooperatif ortağı üreticilerin az miktarda sertifikalı üretim yaptıkları belirlenmiş fakat burada sözü geçen sertifikalı üretim gerçek anlamda yürürlükte olan “Meyve Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyon ve Pazarlanması” yönetmeliğinde gerekli olan 1, 2 ve 3 numaralı üniteler kurulmadan sadece toprak analizi ve fidan sökümü sırasında hastalık, zararlı kontrolünden ibarettir.

Araştırmaya dahil edilen üreticilerin büyük kısmı gübreleme yapmadan önce toprak analizi yaptırmalarına karşın gübrelemede bu sonuçlar çok dikkate alınmamaktadır.

Üreticiler karşılaştıkları hastalık ve zararlılara karşı önerilen dozlarda kimyasal mücadele yapmaktadırlar.

Kooperatif ortağı üreticiler, bölgedeki fidancılığın geliştiğini, modern yöntemler ile üretimin kazancı arttıracığını ve işletmelerin kurumsallaşması gerektiğini düşünmektedirler. Her yıl fidan üretim miktarının arttığını fakat bunun satış rakamlarına yansımadığını düşünmektedirler. Yeni ıslah edilen anaç ve çeşitlerle üretim yapılmadığını ve tüketicilerin bahçe tesisini genellikle bodur anaçlar ile kurma isteklerinin olduklarını belirtmişlerdir. Yabancı sermayenin

fidan yetiştiriciliği sektörüne girdiğini, piyasayı ele geçirmeye başladıklarını da ifade etmektedirler. Kooperatif ortağı olmayan üreticiler ise, fidancılığın kötüye gittiğini, yeni yasal düzenlemeler ile kendilerinin üretim yapamayacaklarını düşünmektedirler. Yeni yasal düzenlemelere entegre olabilmek için krediye ihtiyaçları olduğunu ancak fidan üreticilerine bankaların tarımsal kredi vermediklerini belirtmişlerdir.

Üreticilerin genel olarak üretimde karşılaştıkları sorunları incelediğimizde kooperatif ortaklarının; ithalat için yasal prosedürlerin İzmir, Antalya ve Bursa Zirai Karantina Müdürlüklerine göre farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Önemli sorunlar olarak yasal prosedürlerin sürekli değişmesi, anaç sorunu, tahsilat yapamamaları ve yeni pazarlar bulunamaması belirtilmiştir. Kooperatif ortağı olmayan üreticilerin en büyük sorunu ise sudur. Su probleminin çözümü için yapımı tamamlanmış olan Beydağ Barajı'ndan isale hattının Bademli beldesine gelmesinin sorunu çözebileceğini belirtmişlerdir. Ancak mümkün olan en kısa zamanda damla sulama yöntemine geçmeleri zorunludur. Tahsilat, pazarlama sorunu ve üretimlerinin istenilen ekonomik değerlerde karşılığını bulamadığını söylemişlerdir.

Bölge üreticilerin bu sorunlarının ortada kalkabilmesi için Tarım ve Köyişleri Bakanlığının; denetimsiz üretimin engellenmesini sağlaması, yasal prosedürlerin değişim göstermeden artık sabitlenmesini sağlaması, sertifikalı fidan üretiminin desteklenmesi ve meyve ihracatının artırılarak meyve üretiminin değer kazanmasını bunun da fidan satışlarına olumlu yansımaları sağlaması gereklidir. Bölge üreticilerine üniversitelerin ve il ve ilçe tarım müdürlüklerinin daha fazla eğitim çalışmaları, konferans ve toplantılar yaparak üreticinin bilinçlendirilmesinin sağlamaları gereklidir. Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin ortaklarının pazarlarını genişletilerek satış rakamlarının artırılmasına, sertifikalı anaç ile kalem damızlık parsellerini kurmaları ve yeni çeşitlerle fidan üretiminin sağlanmasına yardımcı olması gereklidir.

İncelenen Bademli fidancılığının gelecekte başarılı olabilmesi için sertifikalı üretime geçilmesi ve babadan kalma metotların terk edilmesi gereklidir, böylece bölgenin sahip olduğu potansiyel artabilecektir.

Meyve fidanı üretimi yöre halkının geçimi sağlaması bakımından önemli bir iş kolu olup sürdürülmesi gerekmektedir. Üretimin sürdürülebilirliği üreticilerin iyi gelir elde etmesine bağlıdır ki bunu sağlamak için pazarların arttırılması, doğal olarak ülke meyveciliğinin gelişmesi ve meyve ihracatının arttırılarak devam ettirilmesi gerekmektedir. Üreticilerin üretim giderlerini daha ucuz ve kolay temin edebilmelerini, ürünlerini iç – dış piyasaya sunmada daha güçlü olabilmeleri ve ürünleri daha yüksek fiyata satabilmeleri için kooperatif ortağı olmayan üreticilerin de S.S.Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ne ortak olmaları ve aktif olarak çalışmaları gereklidir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akça, Y.**, 2000, Tokat İli Özel Sektör Meyve Fidan Üretimini Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türkiye II. Fidancılık Sempozyumu. 25-29 Eylül, Bademli-Ödemiş, İzmir.
- Akkaya, F. ve Çelikyurt, M.A.**, 1992, Antalya İli Turunçgil İşletmelerinde Ekonomik Faaliyetlerin Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma. Narenciye Araştırma Enstitüsü, Antalya, 34s.
- Aksoy, U., Çalı, S., Gül, A. ve Filiz, E.**, 2004, II. Tarım Şurası III. Komisyon Bitki Yetiştiriciliği Bitki Koruma ve Çevre Sağlığı Raporu. Ankara.
- Bulut, H.S. ve Madanlar, N.**, 2005, Bademli (Ödemiş, İzmir) Beldesi Meyve Fidanlıklarında Topraküstünde Saptanan Zararlı Böcek ve Akar Türleri İle Doğal Düşmanları. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 42 (1):67-74s., İzmir.
- Cunha, S.AP.da., Passos, O.S., Soares, F.W. dos.S., Rocha, A.F.M. and Auber, B.**, 1999, Present Status of the Citrus Nursery Industry in Brazil. Proceeding of the 5th World Congress of the International Society of Citrus Nurserymen. Montpellier, France, 5-8 March 1997, 169-176 p.
- Çelik, M. ve Sakin, M.**, 1991, Ülkemizde Meyve Fidanı Üretimini Bugünkü Durumu. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. Türkiye I. Fidancılık Sempozyumu. 169-180s., Ankara.
- Çelik, H., Çelik, M. ve Yalçın, R.**, 2000, Türkiye’de Meyve ve Asma Fidancılığının Stratejik Açından Değerlendirilmesi. Türkiye II. Fidancılık Sempozyumu. 25-29 Eylül, Bademli-Ödemiş, İzmir.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Çınar, A. ve Korkmaz, S.**, 1992, Doğu Akdeniz Bölgesinde Turunçgil Fidancılığı ve Sorunları. Turunçgil Bülteni Sayı: 7. 4-7. Adana.
- Çiftçi, K. ve Gökçe, O.**, 2006, İzmir ve Manisa İllerinde Ceviz Yetiştiriciliğinin Sosyo-Ekonomik Yönü ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 16(1): 7-17. Van.
- Demirtaş, B.**, 2005, Türkiye’de Limon Üretim Ekonomisi ve Pazar Yapısı. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim. Adana.
- Engindeniz, S. ve Çukur, F.**, 2003, İzmir İli Kemalpaşa İlçesinde Şeftali Üretiminin Teknik ve Ekonomik Analizi Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 40 (2):65-72. İzmir.
- Ergun, M.E., Erkal, S., Yücel, A., Osmanlıoğlu, E., Şafak, A. ve Bulagay, A.N.**, 1989, Üretimin Yoğun Olduğu Bazı Yörelerde Armut Üretimi, Değerlendirilmesi ve Pazarlama Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Tarım Ekonomisi Araştırmaları ve Eğitim Projesi Sonuç Raporu, Atatürk Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü, 5 – 27s., Yalova.
- Ergun, M.E., Burak, M. ve Şafak, A.**, 1991, Bursa, İzmir ve Samsun İllerinde Şeftali Yetiştiriciliğinin Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi. Tarım Ekonomisi Araştırmaları ve Eğitim Projesi Sonuç Raporu, Atatürk Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Yalova, 2 – 24s.
- Ergun, M. E., Erkal, S., Pezikoğlu, F., Burak, M. ve Öztürk, M.**, 2000, Türkiye’de Meyve Fidancılığının Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Bilimsel Araştırmalar ve İncelemeler Yayın No: 142. Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü. Yalova.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Ertürk, Ü. ve Mert, C.**, 2000, Marmara Bölgesindeki Fidan Üretimine Genel Bir Bakış. Türkiye II. Fidancılık Sempozyumu, 25-29 Eylül, Bademli, Ödemiş, İzmir.
- FAO**, 2008, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
- Ferguson, J.J. and Israel, G.D.**, 1999, Florida Citrus Management Practices. HortTechnology, July – September 9(3), 455-458.
- Gilliam, C.H., Foster, W.J., Adrain, J.L. and Shumack, R.L.**, 1990, A Survey of Weed Control Costs and Strategies in Container Production Nurseries. Department of Horticulture Alabama Agricultural Experiment Station Auburn University.
- Hızal, A.Y.**, 1987, Antalya Yöresi Turunçgil Yetiştiriciliği ve Özellikleri. Derim Dergisi, 4(3): 126-140, Antalya.
- Hodges, A.W., Hall, C.R., Behe, B.K. and Dennis J.H.**, 2008, Regional Analysis of the U.S. Nursery Industry. HortScience 43:1807–1812.
- Jacobs, J.A.**, 1994, Cooperatives in the U.S. Citrus Industry. U.S. Department of Agriculture, Rural Business and Cooperative Development Service, RBCDS Research Report 137, USA, 77p.
- Kaplankıran, M., Demirkeser, T. H., Toplu, C. ve Alkan, Ü.**, 1995, Hatay İli Turunçgil Fidancılığının Teknik Yapısı. Türkiye II. Bahçe Bitkileri Kongresi (Meyve). 541-545. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü. Adana.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Kaşka, N., Ergenoğlu, F., Kaplankıran, M., Küden, A. ve Tangolar, S.,** 1990, Türkiye’de Ilıman ve Subtropik İklim Meyveleri ve Bağcılıkta Fidan Üretimi, Sorunlar ve Çözüm Yolları. Türkiye Ziraat Mühendisliği 3. Teknik Kongresi.178-190. 8-12 Ocak, Ankara.
- Kesbiş, C.Y., Baldemir, E., Doğan, S.,** 2003, Rekabet Gücü Ölçümü ve Önemi, <http://www.ekonometridernegi.org/bildiriler/o10s3.pdf> (Erişim tarihi: 02 Eylül 2010)
- Küçük, E.,** 1999, Türkiye’de Sertifikalı Fidancılık ve Sorunları, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü Mezuniyet Tezi, 3-8s. İzmir.
- Merhaut, D.J. and Pittenger, D.,** 2005, Marketing Trends and Business Management Practices For The Wholesale Nursery Industry in California. Hort Technology 15:381–5p.
- Ödemiş Belediyesi,** “Genel Bilgiler”, <http://www.odemis.bel.tr/genel-bilgiler.html> (Erişim tarihi: 02 Eylül 2010)
- Onur, C.,** 1991, Akdeniz Bölgesinde Meyve Fidanı Üretiminin Önemi ve Sorunları. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye I. Fidancılık Sempozyumu, 297-303, Ankara.
- Örümlü, A.E.,** 2003, Bademli (Ödemiş-İzmir) Beldesi Meyve Fidanlıklarındaki Nematolojik Sorunlar Üzerinde Araştırmalar. Ege Üniversitesi, Bitki Koruma Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- TKB,** 2009, İzmir Tarım İl Müdürlüğü 2008 yılı kayıtları, İzmir

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- TUİK**, 2009, Türkiye İstatistik Kurumu 2008 - 2009 yılı kayıtları, <http://www.tuik.gov.tr>
- Tutar, M.**, 1999, İzmir İli Ödemiş İlçesi Bademli Beldesinde Elma Fidanı Yetiştiriciliğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ege Üniversitesi, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tuzcu, Ö., Erkan, O. ve Özsan, M.**, 1976, Turunçgil Fidanı Üreten İşletmelerimizin Teknik ve Ekonomik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 128. Bilimsel İnceleme ve Araştırma Tezleri: 18. Adana.
- TÜGEM**, 2006, Tarımsal Üretim ve Genel Müdürlüğü Genel Müdürlüğü 2006 yılı kayıtları, Ankara.
- Yılmaz, M. A.**, 1996, Fidancılıkta Sertifikasyon, Çalışma Raporu, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, Adana.
- Yücel, A., Erkal, S., Oosmanhoğlu, E., Şafak, A. ve Ergun, M.E.**, 1989, Üretimin Yoğun Olduğu İllerde Kiraz Üretimi Değerlendirmesi ve Pazarlama Sorunları Üzerinde Bir Araştırma. Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Yalova, Proje Kodu: 7-7-0-342, 2 – 27s.

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Samsun’ da doğdum. İlk ve orta öğrenimi; 4. sınıfa kadar Samsun’ da Gülsüm Sami Kefeli İlköğretim okulunda, 4. sınıftan itibaren İzmir’de Mustafa Reşit Paşa İlköğretim okulunda tamamladım. Lise eğitimini İzmir Şemikler Lise’sinde bitirdim. 2002 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde lisans eğitimine başladım. 2008 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkiler Bölümü’nü bitirerek Ziraat Mühendisi oldum. 2008 yılında Yüksek Lisans eğitimi ile birlikte İ.B.B.Grand Plaza A.Ş.’ de çalışmaya başladım ve halen aynı iş yerinde çalışmaktayım.

EKLER

BADEMLİ (ÖDEMiŞ/İZMİR) ÖRNEĞİNDE MEYVE FİDANI YETİŞTİRİCİLİĞİNİN DURUMU VE SORUNLARI

Anket No []

A. İŞLETME İLE İLGİLİ SORULAR

1) Fidancılığa ticari olarak ne zaman başladınız? []

2) Yaşınız? []

3) İşletmenin kuruluşundaki sermayenin temin yeri?
Kendi Kaynaklarım [] Borç []

4) Eğer borç ise; sağlandığı kaynak nedir?

Özel Şahıs [] Kredi (Devlet Bankası) []
Kredi (Özel Banka) [] Kredi (Tarım Kredi Koop.) []
Kredi (Kooperatif) [] Diğer

5) İşletmenin tamamı kendinize mi ait? Evet [] Hayır []

6) Ait değilse ortakların hisse dağılımı nasıldır? []

7) İşletme Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Koop. üye mi?
Evet [] Hayır []

8) Değil ise neden?

Yararı olacağını düşünmüyorum. []
Üye olmak için yüksek ücret ödemek gerekli. []
Kooperatiften haberim yok. []
Diğer []

9) Yıllık olarak ortalama arazi kullanma alanınız (da) ne kadardır? (1 da=1000m²)
[]

10) İşletmenin arazi varlığı nasıldır? Mülk [] Kira []

11) İşletme arazisi kira ise nere(ler)den kiralanmaktadır?

Devletten [] Özel şahıs ya da kurumdan []

12) Bütün üretim alanlarınız Bademli ve çevresinde mi?Evet[]Hayır []

CEVABINIZ HAYIR İSE 15 NO'LU SORUYA GEÇİNİZ!!!

13) Yapıyorsanız nere(ler)de? []

14) Yapıyorsanız neden?
Buradaki topraklar yetersiz []
Kullanma şansım olan topraklarda hastalık var []
Burada işçi bulmak zor []
Arazi pahalı []
Sulama imkanı daha az []
Diğer []

15) Neden fidancılık yapıyorsunuz?
Karlı olduğu için [] Burada yapılacak en iyi iş olduğu için []
Baba mesleği [] Diğer
Bu işi çok iyi bildiğim için []

16) Fidancılığı nereden öğrendiniz?
Baba mesleği [] Eğitimini aldım []
Aile fertlerinden birinden [] Daha önce çalıştığım yerden []
Diğer

17) Fidancılık dışında gelir getiren başka bir işiniz var mı?
Evet [] Hayır []
Varsa NELERDİR?

18) İşletmede toplam kaç tane işçi çalışmakta ve çalışanların sosyal güvencelerinin olup olmadığı; varsa, sosyal güvenceleri hangi kurumdan olduğunu cevaplar mısınız? SGK Adı []
Yevmiyeli (Günlük) [] Güvence yok [] Güvence var []
Mevsimlik [] Güvence yok [] Güvence var []
Sürekli [] Güvence yok [] Güvence var []

19) İşletmede ziraat mühendisi çalışıyor mu?Evet [] Hayır []
Sosyal güvencesi var mıdır? Evet [] Hayır []
Kurum Adı

20) İşletmede ziraat tekniker/teknisyeni çalışıyor mu?Evet [] Hayır []
Sosyal güvencesi var mıdır? Evet [] Hayır []
Kurum Adı

21) İşletmede aile üyesi kaç kişi çalışıyor? []

22) İhtiyacınız olduğunda yeterli eleman bulabiliyor musunuz?
Evet [] Hayır []

23) İşletme sahibinin eğitim durumu nedir?					
Okur – yazar değil	[]	Okur-yazar	[]	İlk Öğretim	[]
Lise	[]	Ön Lisans	[]	Lisans	[]
Yüksek Lisans	[]				

24) İşletmede teknik bilgiler için yardım alınıyor mu?Evet[]Hayır []
--

25) Yardım alınıyorsa, nereden?			
Özel danışman	[]	Kooperatif	[]
Tarım teşkilatı	[]	Meslek Yüksek Okulu	[]

B. YETİŞTİRİCİLİK İLE İLGİLİ SORULAR

1) Yılda ne kadar fidan üretiyorsunuz? []
--

2) Üretim miktarınızı neye göre belirliyorsunuz?
1)
2)
3).....

3) İşletmede hangi türlere ait fidan yetiştiriliyor? Çoktan aza doğru sıralayınız.			
1) Elma []	6) Şeftali []	11) Vişne []	
2) Armut[]	7) Nektarin []	12)Zeytin []	
3) Ayva[]	8) Kayısı []	13)Nar []	
4) Yenidünya[]	9) Erik []	14)Turunçgiller []	
5) T.hurması []	10) Kiraz []	15) Diğer []	

4) Süs bitkileri yetiştiriciliği yapıyor musunuz?Evet[] Hayır []
--

5) İşletmede anaç damızlık parseli bulunuyor mu?Evet[] Hayır []

6) İşletmede çeşit damızlık parseli bulunuyor mu?Evet[] Hayır []
--

7) İşletmede çöğür şaşırtma parseli bulunuyor mu?Evet[] Hayır []
--

8) İşletmede çelik parseli bulunuyor mu? Evet [] Hayır []

9) İşletmede daldırma parseli bulunuyor mu?Evet [] Hayır []

10) Yetiştirme yerlerinin alan olarak dağılımı (da) ne kadardır?			
Tohum parseli	[]	Çelik parseli	[]
Şaşırtma parseli	[]	Aşçı parseli	[]
Anaç Damızlık parseli[]		Çeşit Damızlık parseli	[]

11) İşletmede kullanılan anaç tipleri ve isimleri nelerdir?

	Anaç isimleri		Anaç isimleri
Elma	Çöğür []	Klon	[]
Armut	Çöğür []	Klon	[]
Ayva	Çöğür []	Klon	[]
T.hurması	Çöğür []	Klon	[]
Yenidünya	Çöğür []	Klon	[]
Şeftali	Çöğür []	Klon	[]
Nektarin	Çöğür []	Klon	[]
Kayısı	Çöğür []	Klon	[]
Erik	Çöğür []	Klon	[]
Kiraz	Çöğür []	Klon	[]
Vişne	Çöğür []	Klon	[]
Zeytin	Çöğür []	Klon	[]
Badem	Çöğür []	Klon	[]
Antepfıstığı	Çöğür []	Klon	[]
Ceviz	Çöğür []	Klon	[]
Turunçgiller	Çöğür []	Klon	[]
Nar	Çöğür []	Klon	[]
Diğer	Çöğür []	Klon	[]
Diğer	Çöğür []	Klon	[]

12) İşletmede kullanılan klon anaçları nereden temin ediliyor?

Kendim yetiştiriyorum	[]	Kooperatiften	[]
Başka fidancılardan	[]	Kamu kurum ve kuruluşlarında	[]
Özel sektörden	[]	İthal ederek	[]
Diğer	[]		

13) Kendiniz yetiştiriyorsanız hangi yöntemle?

Daldırma	[]	Stoolbed	[]	Çelik	[]
Kök-Dip Sürgünü	[]	Diğer	[.....]		

14) İşletmeden kullanılan çöğür anaçlarını tohumdan kendiniz mi yetiştiriyorsunuz, çöğür satın alarak şaşırtma mı yapıyorsunuz?

Kendim yetiştiriyorum	[]	Çöğür olarak alıyorum	[]
-----------------------	-----	-----------------------	-----

15) Kendiniz yetiştiriyorsanız tohumu nereden sağlıyorsunuz?

Tür isimlerini yazınız

Kendi damızlık parselimden	[]
Kooperatiften	[]
Başka fidancılardan	[]
Kamu kurum ve kuruluşlarından	[]
Özel sektörden	[]
Konserve fabrikalarından	[]
Doğadan kendim topluyorum	[]
İthal ederek	[]
Diğer	[]

16) Çöğür olarak alıyorsanız nereden temin ediliyor?

Tür isimlerini yazınız

Kooperatiften	[]
Başka fidancılardan	[]
Kamu kurum ve kuruluşlarından	[]
Özel sektörden	[]
İthal ederek	[]

17) Tohumlara katlama uyguluyor musunuz?Evet [] Hayır []

18) Uyguluyorsanız; kullanılan katlama ortamı nedir?

Sandık veya kasalarda, açıkta	[]
Sandık veya kasalarda, bodrum, mahzen vs. gibi yerlerde	[]
Sandık veya kasalarda, soğuk hava deposunda	[]
Dışarıda beton yastıklarda	[]
Dışarıda toprak yüzeyinde	[]

19) Çelik nedir biliyor musunuz? Evet [] Hayır []

CEVABINIZ HAYIR İSE 27 NO'LU SORUYA GEÇİNİZ!!!

20) Çelik ile çoğaltma yapıyor musunuz? Evet [] Hayır []

CEVABINIZ HAYIR İSE 27 NO'LU SORUYA GEÇİNİZ!!!

21) Çeliği hangi tür ya da anaçlarda kullanıyorsunuz ve başarı oranı nedir?

<u>Tür/Anaç Adı</u>	<u>Başarı Oranı</u>		
.....	Yüksek []	Orta []	Düşük []
.....	Yüksek []	Orta []	Düşük []
.....	Yüksek []	Orta []	Düşük []

22) Hangi çelik tipini kullanıyorsunuz?

Odun çeliği [] Yarı odun çeliği [] Yeşil çelik []

23) Köklendirmede hormon kullanıyor musunuz?Evet [] Hayır []

24) Hangi hormonları, hangi dozda kullanıyorsunuz?

<u>Doz</u>		<u>Doz</u>	
IBA [.....]		NAA [.....]	
IAA [.....]		Diğer [.....]	

25) Köklendirme ortamı olarak ne kullanıyorsunuz?

Torf [] Perlit [] Toprak [] Diğer []

26) Eğer çelikler köklendirme seralarında köklendiriliyorsa nem ve sıcaklık kontrolü nasıl sağlanıyor?

Sisleme [] Havalandırma [] Diğer [.....]

27) Anaç yetiştirme süresince nem ve sıcaklık değerleri nedir?

Nem [] Sıcaklık []

28) Şaşırtma nereye yapılıyor?

Saksılara [] Plastik torbalara [] Toprağa []
Diğer.....

29) Aşı gözü veya anaç ile taşınan bir hastalık biliyor musunuz?

Evet [] Hayır []

30) Virüs nedir, biliyor musunuz? Evet [] Hayır []

31) Aşı materyalini nereden alıyorsunuz?

Kendi damızlık parselinden [] Kooperatiften []
Özel şahıs ya da firmalardan [] Diğer.....

32) Aldığınız materyaline adına doğru olduğunu biliyor musunuz?

Evet [] Hayır []

33) Aldığınız materyaline hastalık etmenlerinden arı olup olmadığını biliyor musunuz?

Evet [] Hayır []

34) Aldığınız aşı materyali veya fidanlara virüs testleri yapılıyor mu?

Evet [] Hayır []

35) Hangi tip aşığı hangi türlerde yapmaktasınız?

A) Kalem Aşılar	Tür(ler)	B) Göz Aşılar	Tür(ler)
Yarma aşığı	Sürgün T göz
Kakma aşığı	Durgun T göz
Çoban aşığı	Ters T
Adi İngiliz aşığı	Yama
Dilçikli İngiliz aşığı	Yongalı
		Flüt

36) Aşılar hangi dönemde yapılıyor?

Elma	[.....]	Vişne	[.....]
Armut	[.....]	Zeytin	[.....]
Ayva	[.....]	Badem	[.....]
T.hurması	[.....]	Ceviz	[.....]
Yenidünya	[.....]	Antepfıstığı	[.....]
Şeftali	[.....]	Turuncgiller	[.....]
Nektarin	[.....]	Nar	[.....]
Kayısı	[.....]	Diğer	[.....]
Erik	[.....]	Diğer	[.....]
Kiraz	[.....]		

37) Bir günde bir kişi, bağlayıcı ile birlikte kaç adet aşı yapabilmektedir?[]

C. BAKIM İŞLEMLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

1) Hangi tip gübre kullanılmaktadır?

Doğal gübre [] Kimyasal gübre []

2) Kullanılan doğal gübreler nelerdir? []

3) Kullanılan kimyasal gübreler nelerdir? []

4) Gübreleme için toprak tahlili yaptırıyor musunuz?Evet[]Hayır []

Yaptırıyorsanız hangi kuruluşa ?

5) Gübreleme yapılırken nelere dikkat ediliyor?

.....
.....
.....

6) Yetiştiricilik süresince gübreleme ne sıklıkla ve miktarda yapılmaktadır?

.....
.....
.....

7) Hangi hastalık ve zararlılarla karşılaşılıyor musunuz?

.....
.....
.....

8) Toprak kaynaklı herhangi zararlı ve hastalık biliyor musunuz?

Evet [] Hayır []

Biliyorsanız, nelerdir?

9) Hangi tip toprağa sahip olan arazileri tercih ediyorsunuz?

Hafif bünyeli [] Orta bünyeli []Ağır bünyeli []

10) Fidanlıkta ot mücadelesini nasıl yapıyorsunuz?

Elle çapalayarak [] Çapa makinesi ile []

Herbisit kullanarak [] Yapmıyorum []

11) Eğer herbisit kullanılıyorsanız ismi nedir?

.....
.....

12) Genel olarak kullanılan ilaçlar, kullanılma amacı, zamanı ve dozu nedir?

İlaç Adı/Etkili madde Hastalık-Zararlı Adı Kullanım Zamanı ve Dozu

.....
.....

.....
.....
.....
13) Sulama şekli nasıldır?
Yağmurlama [] Damla [] Karık [] Diğer.....

14) Sulama hangi sıklıkla yapılmaktadır?
.....
.....
.....

15) Verdiğiniz suyun yeterliliğini nasıl belirliyorsunuz?
.....
.....
.....

16) Fidanlara gelişme dönemi içinde budama yapıyor musunuz?
Evet [] Hayır []

17) Fidanların sökümü ne zaman yapılıyor? []

18) Fidanların sökümü nasıl oluyor?
Hepsi birlikte [] Talep oldukça []

19) Fidan sökümü nasıl yapılmaktadır?
El ile [] Makine ile [] Diğer

20) Fidanları söktükten sonra nasıl saklıyorsunuz?
Hendekleme [] Soğuk hava deposunda []

D. PAZARLAMA İLE İLGİLİ SORULAR

1) Üretilen fidanların pazarlaması nasıl yapılmaktadır?
Müşterilerin talep etmesiyle [] Bayiler aracılığıyla []
Kooperatif aracılığıyla [] Diğer

2) Üretilen fidanın pazarlanması sırasında ne gibi sorunlar yaşanıyor?
Sertifika sorunu []
Çeşit sorunu []
İstenilen anacın kullanılmamış olması []
Fidanın büyüklüğü []
Fidanın dallanma şekli []
Kökün gelişimi []
Nakliye sorunları []
Diğer []

3) İhracat yapılıyor mu? Evet [] Hayır []

4) Eğer ihracat yapılıyorsa hangi ülke/ülkelere?[]

5) Fidan fiyatları nasıl belirleniyor?

.....
.....

6) Türlerle göre fiyat farklılığı oluyor mu? Nasıl?

.....
.....

7) Satılmayan fidanları ne yapıyorsunuz?

.....
.....

8) Alıcının çeşit tercihinde yönlendirme yapıyor musunuz?Evet[]Hayır []

9) Alıcının anaç tercihi oluyor mu? Evet [] Hayır []

10) Alıcı gerekli olan tür / çeşitlerde tozlayıcı ihtiyacından haberdar mı?
Evet [] Hayır []

11) Değilse siz yönlendiriyor musunuz? Evet []Hayır []

12) Satış sonrası bahçe sahibine teknik destek veriyor musunuz?
Evet [] Hayır []
Evet ise nasıl?

.....

13) Bahçe kurulduktan sonra, fidanın kendisinden kaynaklanan hangi sorunlar size yansıyor?

- 1).....
2).....
3).....
Bunlara nasıl bir çözüm buluyorsunuz?

- 1).....
2).....
3).....

E. DİĞER SORULAR

1) Yurt dışından yeni ıslah edilen anaçlar ve çeşitler takip edilerek, üretim planlaması yapılıyor mu?
Evet [] Hayır []

2) Genel olarak Türkiye fidancılığını nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....
.....
.....

3) Genel olarak karşılaştığınız sorunları önem sırasına göre yazınız?

- 1)
- 2)
- 3).....

4) Bu sorunların çözümü için kooperatiften beklediğiniz çözüm yolları/destekler nelerdir?

- 1)
- 2)
- 3).....

5) Bu sorunların çözümü için devletten ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında beklediğiniz çözüm yolları/destekler nelerdir?

- 1)
- 2)
- 3).....

6) Bu sorunların çözümü için üniversitelerden beklediğiniz çözüm yolları/destekler nelerdir?

- 1)
- 2)
- 3).....

7) Bademli fidancılığının geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....
.....

8) Nasıl bir fidancı olmayı hayal ediyorsunuz?

.....
.....
.....